

İSTİKLÂL MARŞI'MIZI ANLAMAK

Nurullah ÇETİN¹

Özet

İstiklal Savaşından sonra yeni doğan Türkiye Cumhuriyetinin millî marşını seçmek için ülke çapında bir yarışma düzenlenmişti. Yarışmaya toplam 724 şiir katıldı. İstiklal Marşı, "bağımsızlık marşı" demektir ve Türk millî marşıdır. Bu marş Mehmet Akif Ersoy tarafından yazıldı ve 12 Mart 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından resmen kabul edildi.

Anahtar Sözcükler: Mehmet Akif Ersoy, İstiklâl Marşı

Abstract

A nationwide competition was held for selecting the national anthem of the new born Turkish Republic after the Turkish war of independence. A total of 724 poems were submitted to this event. The original Turkish National Anthem the 10-verse poem (İstiklal Marsi in Turkish, meaning the 'Independence March'), was written by Mehmet Akif Ersoy and officially adopted on March 12, 1921 by the Turkish Grand National Assembly.

Keywords: Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marsi.

Giriş: İstiklâl Marşımız, bütün Türk milletinin ortak mutabakat metnidir. Bizi millet yapan temel bileşenlerimizden biridir. Marşımız, Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin üzerinde kurulduğu toprakların savaşla tekrar vatan yapılmasının bir belgesidir, devlet ve vatanımızın tapusudur. Zira bu metin, Türk milletinin ayakta kalma mücadelesinin en kıvılcığı bir

---

¹ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: ncecin64@hotmail.com

dönemde, Türk'ün tarihe karşı direniş kararlılığının zirvede olduğu bir sırada üretilmiş Türk millî ruhunun ortak heyecanının, ortak iradesinin, ortak hassasiyetinin bir ürünüdür.

Ben bu çalışmamda İstiklâl Marşımızın tarihî, kültürel, siyasî, askerî, dinî dayanaklarını, üzerine temellendiği birikimi ortaya koyan, edebî metin tahlili yöntemlerine uygun olarak bir metin çözümlemesi ve yorumlaması denemesi yaptım.

Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı'nı yazarken hangi kaynaklardan nasıl faydalanmış, ne gibi olay, durum, olgu ve kişilere tepki göstermiş ve hangi değerler üstünde hassasiyetle durmuş; bütün bunları kaynaklarını göstererek irdelemeye gayret ettim.

Türk milletinin tam bağımsız bir millet ve devlet olarak var olma iradesinin toplumsal bir sözleşme (millî mutabakat) metni olan İstiklal Marşımız, Millî Mücadelemizi verdiğimiz kurtuluş savaşının tam ortasında yazıldı. 1911'de Trablusgarp, 1912'de Balkan, 1914'te Birinci Dünya Savaşı'na girdik. Bütün bu savaşlardan yorgun düştük.

30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi sonucunda ülkemiz, fiilen İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Amerika gibi emperyalist Batılı Haçlı orduları tarafından işgal edildi. Bütün şartların aleyhimize geliştiği bu vasatta son büyük Türk hakanı Mustafa Kemal Paşa çıktı, istiklal mücadelesine hazır ve teşne gördüğü soylu Türk milletinin önüne düştü, sıfırdan bir milleti Kuva-yı Millîye (Millî güçler) hâlinde örgütleyerek dünya tarihinin ender gördüğü büyük destansı bir mücadeleyi başlattı. “Ya istiklal ya ölüm!” ilkesiyle Türk'ün Haçlı emperyalist ordularına boyun eğmeyeceğini, tarihten silinemeyeceğini, asil Türk duruşunun ne olduğunu dünya âleme gösterdi.

Türk'ün millî ve dinî değerlerinin özgürleştirilmesi yürüyüşünün öncüsü olan başbuğ Atatürk'ün kutsal millet mücadelesine Türk'ün asil ve korkusuz evlatlarından biri olan Mehmet Âkif de destek verdi. “Halkın bizim tarafımızdan aydınlatılmaya ihtiyacı varmış, kalkın gidiyoruz, burada durmak zamanı değil”,² diyerek arkadaşlarını da alıp İstanbul'dan ayrılarak Anadolu mücadelesine fiilen katıldı. Anadolu'yu karış karış dolaşarak vaazlarıyla, konuşmalarıyla Türk'ü istiklaline sahip çıkması konusunda uyardı, Kuva-yı Millîye saflarında ölümüne savaşa davet etti.

İşte böylesine olumsuz bir zeminde, en zor şartlarda ve pek çok kişinin ümitsiz olduğu bir ortamda Mehmet Âkif çıktı ve milletini “korkma!” diye

² M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s. 92

uyardı, ümit telkin etti ve zafere giden yolda motive etti. İstiklâl Marşı, Türk milletinin sonsuza kadar hür ve bağımsız bir millet olarak yaşama iradesini terennüm ediyordu. İstiklâl Marşı, bizim hem millî hem de dinî değerlerimizi koruma, yaşatma ve geliştirerek devam ettirme azim ve kararlılığımızı yansıtır. İstiklâlimiz, vatanımız, hürriyetimiz, dinimiz, bayrağımız bizim millî değerlerimizdir. Millet olarak var olmamız ve tarihsel yolculuğumuz bu kutsallarımızın geliştirilerek korunmasına bağlıdır. İstiklâl Marşı, işte bunun teminatıdır.

12 Mart 1921'de Türk'ün millî iradesinin temsil edildiği yer olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çok büyük bir heyecanla ve mutabakatla kabul edilen İstiklâl Marşımız, o zamandan beri Türk'ün özgürlük manifestosu olarak milletçe hep bir ağızdan okunmaktadır.

Bugün Türk milletinin topluca, hep bir ağızdan ve yüksek sesle okuduğu iki önemli metin vardır: Birisi, dinî kimliğimizin simgesi olan, İtrî'nin bestelediği ve bayram namazlarında okuduğumuz **bayram tekbiri**, diğeri de bütün resmî toplantılarda hep bir ağızdan okuduğumuz ve millî kimliğimizin vesikası olan **İstiklâl Marşı**'dır. Dolayısıyla biz, hem Müslüman hem Türk'üz. Türk-İslam medeniyetinin çocukları olan Türk milleti, bu iki temel değerinden asla vazgeçmeyecektir. Biz, millet olarak tarihsel yolculuğumuzu Müslüman ve Türk kalarak devam ettirebiliriz. O yüzden Türk-İslam kimliğimize sıkı sıkı sarılarak sahip çıkmalıyız.

Dışarıdan Batı emperyalizmi (haricî bedhâh), içerden onların yerli işbirlikçileri (dahilî bedhâh) sürekli olarak bu iki temel değer kaynağımıza yani Müslümanlığımıza ve Türklüğümüze saldırmaktadırlar, yıpratmaya; hatta yok etmeye çalışmaktadırlar. Değişik çevrelerden bazı kişi ve gruplar, bu iki kaynağımızın ya birine ya da her ikisine birden karşı saldırı hâlinindedir.

İstiklâl Marşımız, değişik sivil ve resmî kurumlarımız tarafından sıklıkla anılmaktadır. İstiklâl Marşı okuma yarışmaları, anma programları elbette güzeldir. Hamasî planda milletimize duygu yoğunluğu kazandırmak, bilinç aşılacak için hamaset her zaman lazımdır. Ancak bilincin bilgi temelli olması gerekir. O bakımdan ben, bu çalışmamda İstiklâl Marşımızın tarihî, dinî, kültürel, siyasî arka planlarını araştırdım, metinlerarası ilişkiler bağlamında Mehmet Âkif'in hangi kaynaklardan beslenerek, etkilenecek ya da tepki duyarak bu marşı yazdığını irdelemeye çalıştım. Bir bakıma Marşın bilgisel derinliğine ulaşmaya çalıştım. Bu bağlamda yaptığım tahlilin İstiklâl Marşı'nın ruhunu daha iyi yansıtmaya çabası olduğunu ifade ediyorum.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN İMLÂSİ: Öncelikle üzülererek söyleyelim ki pek çok kaynakta İstiklâl Marşımızın imlası yanlıştır. Bu yanlışlıkları

tamamen ortadan kaldıracak, doğru imlaya sahip bir İstiklâl Marşı metnini buraya alıyorum. Bundan sonra resmî ve özel bütün kaynaklarda kullanılması gereken doğru yazılmış İstiklâl Marşı metni şöyledir:

İSTİKLÂL MARŞI

-Kahraman ordumuza-

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'd ettiği günler Hakk'ın.
Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri “toprak!” diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefansız yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fişkırarak, toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hüdâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Rûhumun senden, ilâhî, şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli,
Bu ezanlar ki şehâdetleri dinin temeli
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder - varsa- taşım.
Her cerîhamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fıskırır rûh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım!

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif (Ersoy)

---X---

آرقاراسه ابرور دبر لقا قارى و غرغما، صافيه
 سيات كوكه ونى، دورسون بو هپنجر آقيه
 دروغا جفدر سكا و عدايتى كوتلر حقتك
 نيم بليبر بگه بارين، بلكه بار بدين ده باقبت
 باصديك بربى و طوبون، اء و بلكه كچه طمان
 دروشون آلتده كل سيار هر كفنسر يا نال
 سن سربدا و غلبسك، انجمن بار يقدر آناكى
 و پرده، دنيا لرو آلتك ده، بوجت وطنى.

كيم بوجت و فنك او غرنه اولماز كه قدا
 سربه قيققرا جو طوبرغى صيقده ك، سهدا
 جان، جانانى، بونون وار بول سيبه ده خدا
 ابرسيه نك و طمنلن، نى زيار ده جدا
 رو صمك سندن، آقوى، شودر آخماق اعلى
 ده كسون صعب ملك كوكنه نا محرم الح
 بوزانلر - كه شوا زمرى و بلكه علك -
 ابرى، بور و بلك او سنده نيم ايكله مرلى.

اوزمان وجد اير بليك سحك ايرده - وارنه - قنكتم
 هر جبر بومدن، آقوى، بوسا نوب قانلى باشم
 قينقير بروج مجر كيمى برونست لغستم
 اوزمان بولك لوك عرشه دكر - بلكه باشم
 و الفالون سن ده شفقتلى اى شاعلى همدول
 اولسون آرتوق و كورلن قانلر بلك قيسى همدول
 ابد يا سكا برون، عرفت بون و سمدول
 عقيدره هر با ساسه بار غمك حريست
 عقيدره، حقد طابان ملتوك، استغفول
 نور آف

استغفار مارشك

قورقما، سوغمز بو شفقتلر بونون آنا سجاوق
 سوغردن بور و بلك او سنده نونون ان صكو اولون
 او بزم ملتوك بلسه نيد بده، ايللا با جوس
 او بزمده، او بزم ملتوكده آخماق
 جاتره قربان اولدو بجه كده، اى نازلى همدول
 قورمان عرقه بر كول، نونوش، بر همدول
 سكا اولماز و كورون قانلر بزم كورلا همدول
 عقيدره، حقد طابان ملتوك، استغفول

بن اذلندن بر بده هر با سادرم، هر با سادرم
 لعاكى جيلغيه بكا نغيد اورا جففسه، آنا سادرم
 كوكوروش سويل كيمى بيم نيد بيمى بيلكده آنا سادرم
 بروتادرم را غلدى، ايكينا و صينم، آنا سادرم
 غز بلك آنا قنى سادرسنه چليك رهلى ديزار
 نيم ايمان دولو كوكوسم كيمى سرحدم وار
 اولوسون، قورقما، ناصل بو بدم بيمانى بو غار
 «سديت» اء و بلك بلك نك ايشى قالمسه چا ناور؟

كاشون : رسنه تور تور قورقما

MARŞ: Bir milletin ortak duygularını, heyecanlarını, ümitlerini, birlikte var olma ve yaşama azmini, millî birlik inancını terennüm eden ahenkli, müzikli olarak söylenen manzum metinleridir. Fransız millî marşı Marseyyez, Fransız İhtilali sırasında elinde silahı olduğu hâlde mücadeleye koşan bir gencin söylediği ezgili bir şiidir.

İSTİKLAL MARŞININ YAZILIŞ SEBEBİ VE ÖYKÜSÜ

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE ÂKİF: Birinci Dünya Savaşı, 1914'te İtilaf ve İttifak devletleri denilen iki grup arasında başladı. İtilaf devletleri Fransa, İngiltere ve Rusya'dan; İttifak devletleri de Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti'nden oluşuyordu. Almanlar, 1915'te İngiliz, Fransız ve Ruslardan esir aldıkları Müslümanları aydınlatması, onlar arasında İslam birliği düşüncesini yayması amacıyla Almanya'ya Osmanlı Devleti'nden bir heyet isterler.

Dönemin iktidar partisi olan İttihad ve Terakki, Harbiye Nezaretine (Savunma Bakanlığı) bağlı olarak kurulan Teşkilat-ı Mahsûsa (Millî İstihbarat Teşkilatı)'dan bir heyet gönderir. Âkif, bu heyetin başında idi. Daha sonra Teşkilat-ı Mahsusa Âkif'i bu sefer Arabistan'a gönderdi. Görevi, İngilizlerle anlaşan Mekke Şerifi Hüseyin'in öncülük ettiği isyan karşısında Necid (Riyad) Emîri İbn-i Reşid'in Osmanlı Devleti'ne sadâkatını korumasını sağlamak ve bunun için telkinlerde bulunmaktır. Birinci Dünya Savaşı içinde Âkif, Osmanlı Devleti adına böyle görevlerde bulunur.

Savaşın sonlarına doğru Şeyhülislamlığa bağlı olarak kurulan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye kurumuna üye seçilir.

MÜTAREKE DÖNEMİ VE ÂKİF: 1918'de I. Dünya Savaşı bittiğinde İttifak devletleri mağlup oldu. Osmanlı Devleti dört yıl boyunca Çanakkale, Galiçya, Filistin cephelerinde büyük zaferler kazanmasına rağmen ittifak devletleri içinde yer aldığından dolayı o da mağlup sayıldı. 30 Ekim 1918'de Osmanlı hükûmeti ve müttefikleri ile İtilaf devletleri ateşkes anlaşması imzaladılar. Bu mütarekeden sonra mütareke metninde yer almamasına rağmen İtilaf devletleri, Osmanlı Devleti'nin değişik bölgelerini işgal etmeye başlamıştı.

KUVA-YI MİLLİYYE HAREKETİ VE ÂKİF: 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgal etmeleri üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Anadolu'da millî bir direniş hareketi olarak Kuva-yı Milliye Teşkilatı örgütlenir. Âkif, bundan sonra Kuva-yı Milliyyenin amaçlarına uygun olarak çalışmaya başlar. Balıkesir'de camilerde milleti işgalci emperyalist Batılı devletlere karşı direnmeye, savaşıma çağırın vaazlar

verir. 16 Mart 1920'de İngilizler İstanbul'u işgal edince Âkif, Millî Mücadele'ye fiilen katılmak amacıyla Ankara'ya gelir.

23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde önce Biga sonra da Burdur milletvekili oldu. Âkif, sadece kendisi gelmemiş, mücahit dergisi *Sebilürreşad*'ı da Anadolu'ya taşımıştır. Ankara, Kastamonu ve Kayseri'de Millî Mücadele boyunca yayını sürdürmüş, zaferden sonra İstanbul'a geri dönmüştür. "İstiklal Marşı", bu ortamın ürünüdür.

İstiklâl Marşı'nın yazıldığı sıralarda Anadolu'nun birçok yeri emperyalist batılı işgal güçleri tarafından işgal edilmişti. Batı Anadolu Yunan ordularının çizmeleri altında çiğneniyordu. Millî Mücadele, kurtuluş ve bağımsızlık savaşı olanca hızıyla sürüyordu.

MİLLÎ MARŞA DUYULAN İHTİYAÇ: Millî Marşımızın yazılışında iki temel sebep vardır:

1. Siyasî Sebep: 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla biz, savaş ortasında kendi bağımsız hükûmetimizi kurmuş olduk. Dünya devletleri arasında bağımsız bir hükûmet olmanın gereklerinden biri de millî marştır. Millî hükûmetin kurulduğu sıralarda başka devletlerle elçilik düzeyinde resmî temaslar, gidip gelmeler olmasa da nasıl olsa bu marşa ihtiyaç duyulacaktı.

Daha önce ülkemizin resmî bir marşı olmamıştı. İkinci Mahmut'tan beri batılı ülkelerle girilen uluslararası ilişkilerde gerekli zaman ve yerlerde zamanın padişahları adına bestelenen marşlar çalınıyordu. Cumhuriyet'e kadar farklı marşlar çalınmıştır. Bu marşlar, Donizetti ve Guatelli gibi yabancılar tarafından bestelenen marşlardı. Ankara hükûmeti, millî marşa sahip olmakla dünya milletleri arasında kendini bağımsız bir devlet olarak ilan ediyordu.

2. Toplumsal ve Ruhî Sebep: Millî Mücadele'nin destanının yazılması ihtiyacı doğdu. Milletimize emperyalist işgalci batılı güçlere karşı İstiklâl Mücadelesi azmi, ümidi, heyecanı vermek, aşlamak, özgüven sağlamak gerekiyordu. Millî heyecanı, millî azim ve imanı manevî sahada koruyup besleyecek bir marşa ihtiyaç duyuldu. Büyük Millet Meclisi'nin İrşat Komisyonu Türk milletinin ümidini, heyecanını, azim ve kararlılığını diri tutmak için böyle bir marş yazdırılması zarureti doğmuştur.

MİLLÎ MARŞ YARIŞMASI: 1920 yılı sonlarında Garp (Batı) Cephesi kurmay başkanı İsmet Bey (Paşa), Maarif vekili (Millî Eğitim bakanı) Dr. Rıza Nur'a askerlerimizi millî heyecanla coşturacak Fransızların millî marşına (Marseyyez) benzer bir millî marş yazılması zaruretinden

bahseder. Bu konuda anlaşılır. Rıza Nur, İsmet Beyi bu konuyla ilgili olarak Orta Öğretim Müdürü Kazım Nami (Duru)'ye gönderir.

İsmet Bey, Kazım Nami'ye: "Beni size Dr. Rıza Nur Bey gönderdi. Orduca karar verdik, bir istiklal marşı istiyoruz. Bunun güftesini, bestesini ayrı ayrı müsabakaya (yarışmaya) korsunuz. Her birini kazanana beşer yüz lira vereceğiz." der. Kazım Nami de bu emir doğrultusunda yarışma işini düzene koymaya çalışır. Rıza Nur, 1 Aralık 1920'de bir görevle Moskova'ya gönderilince onun yerine Millî Eğitim Bakanlığına Hamdullah Suphi getirilir.

25 Ekim 1920 tarihinde *Hâkimiyet-i Millîye* gazetesinde bir ilan yayınlanır. Buna göre Umur-ı Maarif Vekâleti (Millî Eğitim Bakanlığı) tarafından milletimizin iç ve dış düşmanlarla girmiş olduğu istiklal mücadelesini ifade ve terennüm etmek üzere bir istiklal marşı yarışması açıldığı belirtilir. Yarışmayı kazanacak eserin güfte ve bestesi için beşer yüz lira ödül konmuştur. Bu yarışma konusunda bilgi verilmek üzere şairlere mektup, okullara da genelge gönderilmiştir.

Yarışma için belirlenen son katılım tarihi 23 Aralık 1920'dir. Bu tarihe kadar yarışmaya 700'den fazla eser katılır. (Bazı kaynaklarda 724 eserin katıldığı söylene de kesin rakam belli değildir.) O vakit Ankara'da bulunan Mehmet Âkif, para ödülü konduğu için yarışmaya katılmaz. Gelen metinleri beğenmeyen Maarif Vekili Hamdullah Suphi, çok güzel, etkili ve kaliteli bir marş ortaya çıkması için Âkif'in mutlaka yarışmaya katılmasını istiyordu ve 5 Şubat 1921 tarihli bir mektup yazarak onu marş yazmaya ikna etmeye çalışmış, para ödülü meselesini de Âkif'in istediği tarzda halledeceklerini söylemiştir. Hamdullah Suphi'nin bu mektubunu sadeleştirerek veriyoruz:

"Pek aziz ve muhterem efendim,

İstiklâl Marşı için açılan yarışmaya katılmamanızdaki sebebin giderilmesi için pek çok tedbirler vardır. Amacımıza ulaşmamız için yüce üstat kişiliğinizin istenen şiiri yazması, son çare olarak kalmıştır. Asaletli endişenizin gerektirdiği ne varsa hepsini yaparız. Memleketi bu etkili telkin ve heyecanlandırma vasıtasından mahrum bırakmamanızı rica ve bu vesile ile en derin hürmet ve muhabbetimi arz ve tekrar ederim efendim."³

Hem Hamdullah Suphi'nin ricası hem de Balıkesir milletvekili Hasan Basri Çantay'ın iknası sonucu Âkif, marş yazmaya karar verir.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN YAZILIŞI: İslam ilmihali yazmış fıkıhçı din âlimi olan Hasan Basri Çantay, Âkif'in İstiklâl Marşı'nı nasıl yazmaya başladığı konusunda aralarında geçen şu diyaloga yer verir:

³ Yaşar Çağbayır, *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklal Marşı*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2009, s.333

“Meclis'te Âkif'le yan yana oturuyoruz. Çantamdan bir kâğıt parçası çıkardım. Ciddi ve düşünceli bir tavır ile sıranın üstüne kapandım, güya bir şey yazmaya hazırlanmıştım. Üstat ile konuşuyoruz:

- Neye düşünüyorsun, Basri?
- Mani olma, işim var!
- Peki. Bir şey mi yazacaksın?
- Evet.
- Ben mani olacaksam kalkayım.
- Hayır, hiç olmazsa ilhamından ruhuma bir şey sızdır!
- Anlamadım.
- Şiir yazacağım da.
- Ne şiiri?
- Ne şiiri olacak? İstiklâl şiiri! Artık onu yazmak bize düştü!
- Gelen şiirler ne olmuş?
- Beğenilmemiş.
- Ya!
- Üstat, bu marşı biz yazacağız!
- Yazalım, amma şartları berbat!
- Hayır, şartlar filan yok. Siz yazarsanız müsabaka (yarışma) şekli kalkacak.
- Olmaz, kaldırılmaz, ilân edildi.
- Canım, vekâlet (Bakanlık) buna bir şekil bulacak. Sizin marşınız yine resmen Meclis'te kabul edilecek, güneş varken yıldızı kim arar!
- Peki bir de ikramiye vardı?
- Tabii alacaksınız!
- Vallahi almam!
- Yahu lâtife ediyorum, onu da bir hayır müessesesine (kurumuna) veririz. Siz bunları düşünmeyin.
- Vekâlet kabul edecek mi ya?
- Ben Hamdullah Suphi Bey'le konuştum. Mutabık kaldık. (anlaştık)
Hatta sizin namınıza söz bile verdim!
- Söz mü verdiniz, söz mü verdiniz?
- Evet!
- Peki ne yapacağız?
- Yazacağız!

Tekrar tekrar "Söz verdin mi?" diye sorduktan ve benden kati cevapları aldıktan sonra elimdeki kâğıda sarıldı, kalemimi eline aldı...

Âkif iki gün tam bir istiğrak (kendinden geçme) hâlindeydi. Evde, sokakta, camide, Meclis'te, uyurken, yürürken, yemek yerken hep İstiklâl Marşı'nı yazmakla meşgul oldu. Bu konuda Konya mebusu (milletvekili)

Hafız Bekir Efendi, Cemal Kutay'a: "Âkif, bir gece birden uyanır, kâğıt arar, bulamayınca kurşun kalemiyle yer yatağının sağındaki duvara marşın "Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım" mısrasıyla başlayan kıtasını yazar."⁴

Âkif, marşın bazı kısımlarını Tacettin Dergâhı'nda kendinden geçmiş dalgın hâllerde, gece uyku aralarında, bazı kısımlarını da Mecliste meclis görüşmeleri sırasında, bazı kısımlarını *Hâkimiyet-i Milliyye* gazetesi idarehanesinde yazar. 7 Şubat 1921 tarihinde yazılması tamamlanan Marş, ilk olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmetinin resmî gazetesi olan *Ceride-i Resmîyye*'nin 12 Mart 1337 tarihli 7. sayısında yayımlanır.

Âkif'in İstiklâl Marşı'nı yazdığı sıralarda ülkemizin her tarafı emperyalist Batılı işgal kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir. Türk milleti, ölüm kalım mücadelesinin tam ortasındadır. Birinci İnönü Savaşı devam etmektedir.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN SEÇİLMESİ: Yarışmaya katılan eserler Maarif Vekâleti'ne gelir. Orada seçilen 7 şiir meclise sunulur ve Meclisin bunlardan birini seçmesi istenir. İstiklal Marşı konusu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 26 Şubat 1921 ve 1 Mart 1921 tarihlerinde görüşülür. Hamdullah Suphi, mecliste Âkif'in şiirini 12 Mart 1921 tarihli meclis görüşmesinde okur. Milletvekilleri hararetle alkışlarlar. Meclis, İstiklal Marşı'nın nasıl seçilmesi gerektiği üzerinde tartışır. Bir kısmı marşı meclisin seçmesini, kimi de özel bir komisyon tarafından seçilmesini ister.

Tartışmalar sonunda Atatürk'ün reisi olduğu meclis, Âkif'in şiirini büyük bir oy çoğunluğuyla Türk istiklal marşı olarak kabul eder. Mehmet Âkif, o sırada Burdur milletvekilidir. İstiklâl Marşımız, Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez millî marşıdır. Resmî törenlerde marşın sadece ilk iki kıtası çalınmakta ve söylenmektedir. İstiklâl Marşımız, ay yıldızlı al bayrağımız göndere çekilirken çalınıp söylenmektedir.

O sırada borçlu ve sırtında giyecek paltosu olmayan Âkif, yarışma ödülü olarak konan 500 lirayı alıp kimsesiz kadın ve çocuklara iş, sanat öğretme ve fakirlikle mücadele amacındaki "Dârülmesâî" adlı kuruma bağışlar. Âkif, İstiklal Marşı'nı şiirlerinin toplandığı kitabı olan *Safahat*'a almaz. Kitabına almama sebebini de şöyle açıklar: "Onu millete hediye ettim. Artık o milletindir. Benimle alakası kesilmiştir. Zaten o milletin eseri, milletin malıdır. Ben yalnız gördüğümü yazdım."⁵

⁴ Yaşar Çağbayır, *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklal Marşı*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2009, s.333

⁵ M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s. 110

İSTİKLÂL MARŞI'NIN BESTELENMESİ: Maarif Vekâleti, Âkif'in İstiklal Marşımız olarak kabul edilen şiirinin bestelenmesi için bir yarışma açar. Bunun için konulan ödül de yine 500 liradır. Bu yarışma ile ilgili ilan, 17 Mart 1921 tarihli *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde çıkmıştır. Bu yarışmaya 24 eser katılmış ama yarışma bir sonuca ulaşamamış.

Bir süre Türkiye'nin değişik bölgelerinde değişik besteler çalınmış. Herkes kendi bestesini bulunduğu bölgede yaymaya çalışmış. Sonunda 1924'te Maarif Vekâleti'nce oluşturulan bir kurul, Ali Rıfat Çağatay'ın bestesini resmî marş olarak kabul etmiş. Bu marş, 1924'ten 1930'a kadar okullarda, resmî toplantılarda söylenip çalınır. 1930 yılında ise Cumhurbaşkanlığı Orkestrası şefi Zeki Üngör'ün bestesi, millî marş olarak kabul edilir.

ATATÜRK'ÜN İSTİKLÂL MARŞI'YLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİ:

“Bu marş bizim inkılâbımızı anlatır. İnkılâbımızın ruhunu anlatır. Bunu ne unutmak ne de unutturmak lazımdır. İstiklâl Marşı'nda İstiklâl davamızı anlatması bakımından büyük bir manası olan mısralar vardır. Benim en beğendiğim yeri de burasıdır:

Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin istiklal.”

Benim bu millettten asla unutmamasını istediğim mısralar işte bunlardır. Hürriyet ve istiklal aşkı bu milletin ruhudur. İstiklâl Marşı'nın bu pasajı asırlar boyunca söylenmeli ve bütün yâr ve ağyâr (dost düşman herkes) anlamalıdır ki Türk'ün her şeyi hatta en mahrem hisleri bile tehlikeye girebilir, fakat hürriyeti asla.. Bu pasajı her vakit tekrar ettirmek bunun için lazımdır. Bu demektir ki efendiler: Türk'ün hürriyetine dokunulamaz!”⁶

ŞİİRİN TAHLİLİ

KONU: Millî bağımsızlık.

İZLEK: Türk milleti, millî varlığını, dinini, vatanını emperyalist işgalcilere karşı kanının son damlasına kadar korumasını bilir. Hiçbir zaman esir olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır. Düşman ne kadar güçlü, ne kadar modern silahlarla donanmış olursa olsun Türk milleti, sonuna kadar köle ve sömürge olmamak için imanıyla direnecektir. Dinini, dilini, kültürünü, bütün millî varlığını özgürce yaşayabileceği tam bağımsız ve

⁶ Yaşar Çağbayır, *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklal Marşı*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2009, s.9

bağlantısız hür bir Türk vatani ve devleti onun başlıca hedefidir. Buna engel olmak isteyenlerin sonu hüsrana olacaktır.

DÜŞÜNCE: Bu şiir, Türk-İslam düşüncesinin temel kavramlarına ve düşünce yapısına yer verir. Bayrak, kahraman Türk ırkı, hürriyet, istiklal, Hakka tapmak, iman, vatan, geleceğe ümitle bakmak, şehit, tarih, mabet, ezan, İslam gibi terim ve kavramlar etrafında Türk-İslam düşüncesini güçlü bir şekilde irdeler.

Ayrıca şiirin mistik bir boyutu da vardır. Zira şair, bütün varlığını, benliğini, ruhunu Türk-İslam düşüncesinde eritmekte, bu düşünceyle özdeşleşmekte, yüksek düzeyde bir heyecanla mistik duyarlılığını ortaya koymaktadır.

İSTİKLÂL MARŞI'NIN TEPKİSEL NİTELİĞİ: Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı'nda bir bütün olarak o dönemde her şeyin bittiğini, yok olup mahvolduğumuzu düşünen, bu yüzden korkan, ümitsizliğe, yılgınlığa düşen bir takım kimselere karşı tepkisini ortaya koymuştur. Dolayısıyla İstiklâl Marşı'nı okurken aynı zamanda bu şiirin, o dönemde yılgın ve ümitsiz bir ruh hâliyle yazılmış metinlere tepki olduğunu da düşünerek okumalıyız.

Onlardan biri de Mütareke döneminde İngilizler tarafından tutuklanıp Malta Adası'na sürülen Süleyman Nazif'in, Eylül 1920'de sürgünde iken yazdığı "Son Nefesimle Hasbihâl" adlı şiiridir. Âkif'in İstiklâl Marşı, bu şiire ve bu şiirin içeriğine uygun başka metinlere tepkisel anlamda bir karşılık gibidir. Yani İstiklâl Marşı'nın kaynaklarından biri de bu ve buna benzer şiirlerdir. Âkif, İstiklâl Marşı'yla Süleyman Nazif'e âdeta "Korkma! Ümitsizliğe düşme, her şey bitmedi." demektedir. Süleyman Nazif'in şiiri şöyle:

SON NEFESİMLE HASBIHÂL

Ahfâdımın en son doğacak ferdine benden
 Bir tuhfe-i îmân götür, ey son nefesim, sen.
 Vicdânı düşündükçe o gam-hânede bîkes,
 Olsun eb ü ecdâdımın ervâhına ma'kes.
 Meyyâl-i zevâl olsa da târîhim, ufuklar
 Geçmişlerin enkâz-ı girîzânını saklar.
 Evlâdımı ecdâdıma bîgâne görürsem,
 Rûhum ebediyette kalır ebkem-i mâtem;
 Olsun geçen a'sâr ile meşgûl ü mukayyed;
 Mâzî yaşasın yâd-ı yetîminde müebbed.
 Bî-nâm ü nişân olsa da hep dâr ü diyârım;
 Üstünde onun kalmasa da mehd ü mezârım,

Ey son nefesim, olmadan Allah'a mülâzim,
 En son doğacak oğluma sen söyle ki dâim
 Rûhum gibi hasret-zede, mâtem-zede, mahzûn,
 Hissen vatan-ı zâyi'imîn zâiri olsun;
 Târîhimizin tûde-i atlâlini her gün
 Tekrîm ile, ta'zîm ile, te'lîh ile öpsün!

Daldım yine, bak, şimdi o hicrânlı hayâle;
 Gelsin vatan-ı derbederim yâd-ı melâle.
 Bin hâtıra her zerre-i hâkinde hırâmân;
 -Her hâtıra hîşân-ı perîşânıma giryân-
 Üç kıt'ada yüz beldeye... bin beldeye sâhib
 Bir memleketim vardı... Sen ey Rabb-i mesâib,
 Sen vermiş iken aldın elimden yine bir bir...
 Yâ Rab, nerede kaldı o evvelki mefâhir?..
 Etmiş gibi medlûl ü müsemmasını gâib,
 Karşımda vatan lâfzı durur hâsir ü hâib.
 Gurbet-geh-i nisyâna sürûlmekte diyârım,
 Yoktur demek artık ne diyârım, ne mezârım...
 Sarsarsa becâ Arş'ını ümmetlerin âhı,
 Sen Adn'i bize dûzeh-i ye's ettin İlâhî!..

Nevmîd-i vekâyi, sürünen aczime lâ'net!..
 Eyyâm-ı musîbet geçecektir yine elbet.
 Ümmîdime îmânım olur şehper-i pervâz;
 Bin tevbe eğer ye's ile oldumsa nagam-sâz!..
 Mızrâb-ı beyânımdaki elhân-ı merâret,
 Bir hastanın evhâmına etmekte işâret.
 Tevkîf-i sabâh eyleyemez nâmütenâhî,
 Varsın yürüsün bir gecenin ceş-i siyâhî!..
 Efrâda fenâ olsa da âlemde mukadder,
 Milletleri öldürmeyecek Hâlik-ı Ekber:
 Sarsılmayan îmânıma mev'ûd olan âtî,
 Canlandırır elbette bu enkâz-ı hayâtı:
 Rûhum benim oldukça bu îmânla berâber,
 Üç yüz sene... dört yüz sene... beş yüz sene bekler.

Malta-Eylül 1920⁷

⁷ Süleyman Nazif, *Mehmet Akif*, hzl. M. Ertuğrul Düzdağ, İz Yayıncılık, İstanbul 1991, s.129

Şiirin Günümüz Türkçesiyle Karşılığı:**SON NEFESİMLE SOHBET**

Torunlarımın en son doğacak ferdine benden
Bir iman hediyesi götür, ey son nefesim, sen.
Vicdânı düşündükçe o yaşlı evde kimsesiz,
Olsun baba ve dedelerimin ruhlarına ayna.
Yok olmaya yüz tutmuş olsa da tarihim, ufuklar
Geçmişlerin uzaklaşıp gitmiş enkazını saklar.
Çocuklarımı atalarımın yabancı görürsem,
Rûhum sonsuzlukta kalır dilsiz bir matem içinde;
Geçen asırlar ile meşgûl ve bağlı olsun;
Geçmiş, yetim hatırasında sonsuza dek yaşasın.
Adı sanı yok olsa da hep evimin yurdumun;
Üstünde onun kalmasa da beşik ve mezârım,
Ey son nefesim, Allah'a ulaşmadan,
En son doğacak oğluma sen söyle ki dâima
Ruhum gibi hasrete düşmüş, matemli, hüznü,
Hiç olmazsa duygusuyla kaybolan vatanımın ziyaretçisi olsun;
Tarihimizin harabe yığınlarını her gün
Büyük bir saygı ile öpsün!

Daldım yine, bak, şimdi o ayrılık acısını duyduğum hayale;

Gelsin perişan vatanım üzgün hatırıma.

Binlerce hatıra, toprağının her küçücük parçasında nazlı nazlı salınarak yürümektedir;

-Her hatıra perişân akrabalarımın ağlamaktadır-

Üç kıt'ada yüz beldeye... Bin beldeye sahip
Bir memleketim vardı... Sen ey felaketlerin Rabbi,
Sen vermiş iken aldın elimden yine bir bir...
Ey Rabbimiz, nerede kaldı o evvelki övünülecek değerler?..
Sanki onlar, şimdi bütün anlamlarını, ruhunu ve özünü kaybetmiş gibi,
Karşımda *vatan* sözü ümitsiz, fersiz ve perişan bir şekilde durmaktadır.
Memleketim unutulmuşluk gurbetine sürülmektedir,
Demek ki artık ne memleketim, ne mezarım var ...
Müslümanların ahı Allah'ın Arşını sarsarsa buna şaşılmaz,
Ey Allahım! Sen cenneti bize ümitsizlik cehennemi yaptın..

Olayların ümitsizliği içinde sürünen acizliğime, elimden bir şey gelmemesine lanet olsun!

Musibet günleri elbette yine geçecektir.

Uçan kuşun en uzun tüyü, şen şakrak, cıvıl cıvıl yaşama sevinci ümidime imânım olur

Eğer ümitsizlikle feryatlar ettimse binlerce tevbe ederim!
İfadelerimin mızrabındaki tatsız, kekre mırıltılar
Bir hastanın vehimlerine işaret etmektedir.
Sonsuza kadar sabahı durduramaz,
Varsın yürüsün bir gecenin simsiyah ordusu!..
Dünyada herkesin hayatının bir gün sona ereceği kesinse de
Milletleri öldürmeyecek en büyük Yaratıcı:
Sarsılmayan imanına emanet edilen, vaat edilen gelecek,
Canlandırır elbette bu hayat enkazını:
Rûhum benim oldukça bu imanla beraber,
Üç yüz sene... dört yüz sene... beş yüz sene bekler.

Malta-Eylül 1920

İSTİKLÂL MARŞI'NIN BENTLER HÂLİNDE TAHLİLİ VE KAYNAKLARI

- * **“Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.”
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.”**

(Ey Türk milleti! Hiç korkmana, endişe etmene gerek yok; çünkü Batı ufkundaki kızılılık içinde batmakta olan Türk bayrağı, ülkemizde en son Türk ölmedikçe sönüp batmayacaktır. O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak; O benimdir, o benim milletimindir ancak.)

Bu mısralarda her şeyin bitti sanıldığı zamanda bile hiçbir şeyin bitmediği inancının güçlü bir şekilde telkin edilişi imgesini görüyoruz. Millî varlığın devamı inancının kuvvetle vurgulanması imgesi, bazı simgelere bağlı olarak geliştiriliyor. Bunları açalım:

İstiklâl Marşımız, **“Korkma!”** diye başlar. Olumsuz bir ifadeyle başlaması, bazıları için garip gelmiş olabilir. Birileri bunu eleştirmişlerdir. Örneğin Suphi Nuri İleri bu durumu şöyle eleştirir:

“Bu marş her cihetten fenadır. İstiklâlcî Türklerin hislerine tercüman olmamıştır. “Korkma” diye başlayan bir marş, Türklerin hakiki ve öz duygu ve heyecanlarının tercümanı olmaz. Türk korkmaz, istiklâl ve inkılâp için savaşıyan Türklerin yüksek ve asil hislerini ve seciyelerini bilseydi hiçbir vakit şu sinire dokunan “korkma” kelimesiyle marşına başlamazdı.”⁸

Âkif'in marşına olumsuz bir ifade olan “korkma” diye başlaması, İslam kültüründen yansımalar, izler taşır. Zira İslam da temel ilkesi olan kelime-i şehadete yani “eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resulühü” cümlesi, olumsuz bir ifade olan “lâ” ile başlar. “lâ”, “hayır, yok, değildir” anlamına gelir. Yani “hiçbir tanrı yoktur, ancak Allah vardır” ifadesiyle başlar. İslam, önce olumsuz durumu, olmaması gereken bir şeyi ortaya koyar, sonra olumlu değeri verir. Âkif de önce olumsuz durum olan korkuyu olumsuzlar, korku yok, korkma der, korkunun olmaması gerektiğini söyler, sonra olumlu değerleri verir.

Bu mısralarda geçen metinlerarası ilişkilere ve şiirin tarihsel, kültürel kaynakları hakkında şu tespitlerde bulunmak mümkündür:

Marşın;

*“Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;”

şeklindeki ilk mısraı, Hz. Muhammed'in Hz. Ebubekir'le birlikte 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret ederken aralarında geçen bir konuşmaya telmihte bulunmaktadır. Hadise şöyle olmuştur:

Mekkeli kâfir Kureyşlilerin baskısından bunalan Hz. Muhammed, Hz. Ebubekir'le birlikte Mekke'den Medine'ye hicret etmeye karar verirler ve gizlice çıkıp yolda Sevr Mağarası'nda konaklarlar. Bu arada Müşrikler onların peşine düşmüşlerdir. Kâfirler, Hz. Muhammed'i veya Hz. Ebubekir'i bulup getirene veya öldürene 100 deve verme vaadinde bulunurlar.

Bunu duyan canavar ruhlu bir kısım Mekkeli müşrikler, hemen yola koyulup Sevr Mağarası'nın önüne kadar gelirler. İçerden Hz. Muhammed'le Hz. Ebubekir onların geldiğini görürler. Fakat müşrikler onları görmezler. Bu durumda Hz. Ebubekir çok korkar, telaşlanır ve üzülür. Hz. Muhammed onu yatıştırmak üzere: **“Korkma! Üzülme. Allah bizimle beraberdir.”** diye teselli verir.

Bu hadiseye *Kur'an-ı Kerim*'de şöyle değinilir: “Eğer siz ona yardım etmezseniz Allah ona yardım eder. Hani o kâfirler, onu (Mekke'den) çıkardıkları vakit iki kişiden biri iken ikisi mağarada buldukları sırada

⁸ *Yeni Adam*, 25 Mart 1937, S.169, s.10-11

arkadaşına: “**Korkma**, üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir.” diyordu. Allah ona sekînet (sükunet, kalp huzuru) indirdi ve onu, görmediğiniz ordularla güçlendirdi ve kâfirlerin sözünü alçalttı. En yüksek olan ancak Allah’ın kelimesi (Tevhid: Lâilâhe illallah) dir ve Allah azîzdür, hakîmdir.”⁹

Mehmet Âkif de bu hadiseye telmihte bulunarak; kâfirlerin Sevr Mağarası’nı kuşattığı gibi Müslüman Türk milletinin de 1918’den itibaren Anadolu’da İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Amerika’dan oluşan emperyalist Batılı devletler tarafından kuşatıldığı sırada, Türk’ün yok olması demek olan Sevr anlaşmasıyla kısıvrak kuşatıldığı sırada peygamberimizin Hz. Ebubekir’e söylediği gibi Âkif de; “Ey Türk milleti korkma! Allah bizimle beraberdir” mealinde teselli veriyor, Türk milletinin imanını güçlendiriyordu.

Sevr anlaşması, I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında Paris’in Sevr banliyösünde 10 Ağustos 1920’de imzalanan bir anlaşmadır. Buna göre ülke paramparça ediliyor, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Ermenistan, ülkeyi bölge bölge parselliyorlar, Kürdistan diye bir devlet kuruyorlar, Türklere de Orta Anadolu’da küçük bir bölge bırakılıyor. İşte Millî Mücadelemizi bu Sevr anlayışına karşı, Sevr’e mahkûm olmamak, Sevr mağarasında sıkışıp kalmamak için verdik.

Burada ilginç bir benzerliğe dikkat çekmek isteriz. Peygamberimizi kuşatan, hapseden, kıstıran, dar bir mekâna mahkûm eden mağaranın adının “Sevr” olmasıyla, Türk milletini Orta Anadolu’da mağaraya benzeyen küçük bir alana hapsedmeyi ve orada yok olup gitmesini amaçlayan, kısıvrak kuşatan, hapseden Sevr anlaşması’nın adlarının da aynı olmasını nasıl izah etmeli? “Sevr” banliyösü, Paris’in dışında küçük bir yerleşim yeridir. “Sevr” mağarası da Mekke’nin dışında Sevr dağında küçük bir yerleşim yeri olarak kabul edebileceğimiz bir mağaradır.

Kureyş kabilesine mensup kâfirler, başta Hz. Muhammed olmak üzere Müslümanları yok etmek, öldürmek için peşlerine düştüler. Haçlı kalabalıkları olan kâfir İtilaf Devletleri de Müslüman Türkleri öldürüp yok etmek için üstümüze çullandılar.

Kureyş kabilesine mensup kâfirler, değişik kabilelerden seçtikleri en kuvvetli bir çete ile Müslümanların peşine düştüler. Batılı kâfir devletler de İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan kabilelerinden seçtikleri kuvvetli bir orduyla üzerimize saldırdılar.

⁹ Tevbe suresi, Ayet Nu: 40

Kureyş kabilesine mensup kâfirler, Hz. Muhammed'i bir gece evinde basarak imha etmek istediler. Hz. Muhammed, bunu Allah'tan haber alınca Medine'ye hicret için gizlice yola çıktı ama kâfirler peşinden geldiler. Avrupalılar da Müslüman Türk'ü yok etmek için evini, yurdunu, vatanını bastılar. Müslüman Türk de İstanbul'dan Anadolu'ya gizlice; mesela Özbekler Tekkesi aracılığıyla olduğu gibi Kuva-yı Millîyye hicretine çıktı ama Avrupalılar, Anadolu içlerine kadar peşimizden geldiler.

Kureyş kabilesine mensup kâfirler, Hz. Muhammed'i ölü veya diri olarak getiren kiralık katil çetesine ödül olarak 100 deve vereceklerini vaad ettiler. Avrupalı devletler de kiralık katil olarak tuttıkları Yunan ordusuna Türkleri yok etmeleri karşılığında ödül olarak Batı Anadolu bölgesini Yunanistan'a vereceklerini vaad ettiler.

Hicret sırasında Hz. Ebubekir korktu ama Hz. Muhammed peygamber olarak ona "korkma" dedi. Millî Mücadele sürecimizde Hz. Ebubekir'in karşılığı Türk milletidir. Türk milleti de en azından bir kısmı düşmanlardan korkmuştur ama peygamberin varisi bir âlim olarak Mehmet Âkif, bu millete "korkma!" demiştir.

Daha bunlar gibi pek çok benzerlikler vardır. Âkif işte bu kültürden geldiği için Millî Mücadele sürecimizi İslam tarihinden benzer olaylarla irtibatlandırma yoluna gitmiştir.

Âkif, millî Mücadele sürecinde verdiği vaazlarda ve yaptığı konuşmalarda Türk milletine Sevr anlaşmasının felaketlerini uzun uzun anlatmıştır. Nitekim 24 Aralık 1920'de Kastamonu'dan Ankara'ya dönüşlerinde Âkif, Eşref Edip'le birlikte Mustafa Kemal Paşa'nın daveti üzerine istasyonda bir saat kadar görüşmüşler ve Mustafa Kemal Paşa, Âkif'e hitaben şöyle demiştir:

"Kastamonu'daki vatanperverane mesainizden (çalışmalarınızdan) çok memnun oldum. Sevr Muahedesinin (anlaşmasının) memleket için ne kadar feci bir idam hükmü olduğunu *Sebilürreşat* kadar hiçbir gazete memlekete neşremedi (yayamadı). Manevî cephemizin kuvvetlenmesinde *Sebilürreşad*'ın büyük hizmeti oldu. İkinize de bilhassa teşekkür ederim."¹⁰

Mustafa Kemal Paşa'nın daha sonra "görüştüğümüze çok memnun oldum, inşallah beraber çalışırız" demesi üzerine Âkif ve Eşref Edip, "Tabii beraber çalışmak için geldik" demişlerdir.¹¹

¹⁰ M.Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s.108

¹¹ (Yeni) *Sebilürreşat*, Ekim 1957, C.II, S.254, s.58-59

Marşın ilk kelimesi olan “korkma!” sözü, Denizli müftüsü Ahmet Hulusi Efendi’nin, İzmir’in 15 Mayıs 1919 günü Yunanlılar tarafından işgal edilince aynı gün verdiği bir fetvada da geçer. Hulusi Efendi fetvasında şöyle der:

“**Korkmayınız!**... Meyus (ümitsiz) olmayınız!... Bu livâ-yı hamd (Hz. Muhammed’in bayrağı) altında toplanınız ve mücadeleye hazırlanınız. Müftünüz olarak cihâd-ı mukaddes (kutsal cihat) fetvasını ilan ve tebliğ ediyorum”.¹²

Mehmet Âkif, İstiklal Marşı’nı yazmadan önce muhakkak ki bu fetvadın da haberdarı ve ondan da etkilendi.

Yine bu “korkma!” sözü, o dönemde kuvvetli bir İslam imanına sahip olan bütün Türklerin içlerinde besledikleri ve kardeşlerine söyledikleri ortak bir söz gibiydi. Düşman ne kadar güçlü olursa olsun korkmamaları gerektiğini söylüyorlardı. Nitekim Hasan Basri Çantay da bir yazısında aynı şekilde “korkma!” demişti:

“Ey imanlı kardeş! Çok şükür ufk-ı İslâm'da (Müslümanların ufkunda) rehâ ve halâs (kurtuluş) güneşi doğmaya başladı. Dünyanın her tarafında esarete düşen müslümanlar harekete geldi. Ehl-i Salib'in (Haçlıların) yaman kastı artık anlaşıldı. Bütün İslam âlemi hakk-ı hayatını (yaşama hakkını) müdafaaya, kelimetullahı i'lâya (Allah'ın davasını yüceltmeye) karar verdi. Bugün her vakitten fazla ümitlisin, fakat sabr u sebat et, yılma, usanma, **korkma**, haydi hamaset (kahramanlık, yiğitlik) meydanına. Allahuekber! (Allah en büyüktür) "Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, bize cesaret ver ki tutunalım. Kâfir kavme karşı bize yardım et, dediler."¹³

“**Şafak**” kelimesi, temel anlamıyla Güneşin hem doğuşu, hem de batı ufkunda batışından hemen sonra oluşan kızılıktır. Buradaki anlamı ise batışıdır. Yani akşam vaktinde Güneşin batışını ifade eder. Şiirdeki simgesel anlamıyla ise millî Türk varlığı ve devletinin batır gibi oluşunu, ölüm kalım mücadelesi sürecinin en kızıştığı anları temsil eder.

Buna göre mısra, “Birinci Dünya Savaşı’ndan mağlup çıkıp ondan sonra işgale uğrayan Türk milleti, ortadan kalkıyor gibi görünüyor ama korkma, bu bayrak sönmez” anlamı ifade edilmektedir. Ayrıca “şafak” kelimesinin bir de “Güneşin doğuşu” anlamı vardır. Şair bunu tevriyeli olarak da kullanıyor. Dolaylı olarak mısra “Güneş gibi doğan, gökyüzünde parıl parıl parlayan bu Türk bayrağı, batmaz” anlamı da saklıdır.

¹² www.pamukkale.gov.tr

¹³ Nasuhî Dede (Hasan Basri Çantay, “Ey Müslümanlar! Esir Kardeşlerinizi Düşününüz”, *Sebilürreşad*, C.19, S.472, Mart 1921, s.31-34

“**Al sancak**” ifadesinde “sancak”, “bayrak” demektir. Bayrak da bir milletin bağımsızlığını, hürriyetini, asaletini temsil eder. Al sancak, kırmızı yani kanlı bayraktır. Çetin savaşlardan sonra her tarafı kana boyanmış yaralı bayrak demektir. Burada ise Güneşi temsilen, Güneş istiaresi olarak kullanılıyor. Bunun simgesel değeri, bağımsız Türk millî varlığıdır. İmgesel karşılığı ise şöyledir: Gurûb vakti gözümüzün önüne ufukta batmakta olan ve her tarafı kızıla boyanmış güneş manzarasını getirelim. Bu, bayrağa benzetiliyor ve dolayısıyla da Türk millî varlığı simgeleştiriliyor.

*Bayrakla Güneş arası özdeşlik motifi: “Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak” mısraında Türk milletinin bağımsızlığını temsil eden Türk bayrağı, batmakta olan güneşe benzetilmektedir. Güneşin bayrak olarak algılanması, güneşin bayrakla özdeşleştirilmesi motifi, Hun Türklerinin büyük hakanı Mete (Motun) Han'ın hayatından esinlenilerek oluşturulan Oğuz Kağan Destanı'nda da geçmektedir. Oğuz Kağan, Oğuz beylerine ziyafet verip kendisini kağan ilan ettikten sonra dünya çapındaki fetih felsefesini vurgulamak üzere âdeta bir slogan, bir ilke, bir vecize olarak şöyle der:

“Taki taluy takı müren
Kün tuğ bolgıl kök kurıkan”

Yani:

“Daha deniz daha müren (nehir)
Güneş bayrak gök kurıkan (çadır)”¹⁴

*“Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.”

mısraındaki “**Ocak**” ise bir anlamıyla içinde ateşin yakıldığı, yemeklerin pişirildiği, sıcak aile hayatının yaşandığı, aile üyelerinin ısındığı, barındığı ev, aile, soy demektir. Ocak, evde yemek pişirmek ve ısınmak için yakılan ateştir. Bir evde ocak yani ateş yanıyorsa orada insan ve hayat vardır demektir.

Türk milletinin en küçük sosyal birimi ailedir. Aileye büyük önem verilir. Dolayısıyla burada “ocak”, en küçük Türk millî varlığını temsil eder. Şair, “bu vatanda ocak tüten en son ev, en son aile, en son Türk kalıncaya kadar millî varlığımız ve bağımsızlık bayrağımız dalgalanmaya devam edecektir.” demektedir.

¹⁴ Muharrem Ergin, *Oğuz Kağan Destanı*, Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser Serisi, İstanbul 1970

Bu durumda bu beyit şöyle okunabilir: “Ey Türk milleti! Sakın korkma! Endişelenme, tasalanma, kaygıya, paniğe düşme! Yurdumun, ülkemin, vatanımın üstünde tüten en son ocak yani son aile ocağı, son ev, son fert ortadan kalkmadan bu şafaklarda yüzen al sancağımız, yani batış sürecine giren bayrağımız, millî varlığımız ortadan kalkmaz.

Yani bağımsızlığımızın simgesi olan bayrağımız ve bunun temsil ettiği Türk millî varlığımız, şafaklarda yüzse bile yani batıyor gibi görünse bile sönüp yok olup gitmez. Türk milleti tamamen ortadan kalkmadıkça millî varlığımız, bağımsızlığımız devam edecektir.

Ayrıca buradaki “en son ocak” yani son aile yok olmadıkça, ortadan kalkmadıkça milletimiz ve devletimiz varlığını sürdürecektir. Bu konuda ümit kesilmeyecektir. Bütün millet yok olsa, tek bir Türk ailesi kalsa da hâlâ ümidimiz vardır, inancı kuvvetle vurgulanıyor. Bu yaklaşımda Türklerin en zor şartlarda yok olmaktan kurtulma ümidinin simgesi olan Ergenekon Destanı’nın ilk bölümlerinden izler ve yansımalar görmekteyiz.

Buna göre Kök-Türklerden İl Han’ın hükümdarlığı sırasında diğer kavimler birleşip Kök-Türklere savaş açarlar. Savaşta hile yaparak Kök-Türkleri yenerler ve hepsini kılıçtan geçirirler. Katliamdan geriye bir tek İl Han’ın Kıyan adlı küçük oğlu ile Nüküz adlı yeğeni eşleriyle birlikte kalırlar. Yani **sadece iki aile kalır**. Onlar da kaçarak Ergenekon adında dağlarla çevrili bir yere sığınır. 400 yıl boyunca burayı yurt edinir ve çoğalırlar. Sığmaz olunca oradan çıkıp dünyaya yayılırlar.

Şiirde Türk milleti, bir veya iki aile bile kalsa ümidini kesmez, tekrar çoğalır, milletini oluşturup bağımsız devletini kurar, inancı simgesel olarak ifade ediliyor. Âkif de tamamen buna benzer bir yaklaşım geliştirmiştir ki bu da tarihsel kültür mirasımızın Âkif tarafından nasıl güncelleştirilerek kullanıldığını göstermektedir.

Tabii bu ifadeler, ülkemizin işgal edildiği, uzun savaşlardan yorgun çıkan milletimizin ümitsizliğe düşer gibi olduğu, ordularımızın dağıldığı, sonra toparlanıp Kuva-yı Milliye şeklinde direnişler gösterdiği, sosyal, ekonomik, siyasi, askerî, psikolojik olumsuzlukların üst üste yığıldığı yılgınlık ve umutsuzluk ortamında Türk milletine yeniden doğruluş ve ayağa kalkış için ümit ve şevk telkin etmektedir. Ordularımıza ve milletimize moral vermektedir.

“Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.” mısraının kaynaklarından biri de şudur: Denizli’nin işgal tehdidiyle karşı karşıya kaldığı günlerde 1 Temmuz 1920 günü Denizli Türk Ocağı, Ankara’ya bir

telgraf çeker ve bu telgrafta şu ifadeye yer verilir: “Denizli gençliği, **bir fert kalıncaya kadar** canını feda etmeye and içti.”¹⁵

*“O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;”

Bu mısra, bayrakla millî varlık ve bağımsızlığın özdeşleşmesi imgesini verir. Vatanımızın üzerinde hür bir şekilde dalgalanan Türk bayrağı, milletimizin yıldızıdır ve parlamaya devam edecektir. Her canlının gökyüzünde bir yıldızı olduğu, o canlı yaşadıkça yıldızının parlamaya devam ettiği, ölünce yıldızının da söndüğü inancı vardır. Bu durumda Türk milleti var oldukça yıldızı olan millî bağımsızlığı parlamaya, gökyüzünde bu bağımsızlığın simgesi olan bayrağı dalgalanmaya devam edecektir.

*“O benimdir, o benim milletimindir ancak.”: Bu mısra da bayrağı korumada ferdî ve sosyal sorumluluk bilinci imgesini verir. Bu mısradaki kullanılan “benimdir” ve “milletimindir” kelimelerinin özel bir anlamı var. Biz, Türk bayrağına hem fert fert hem de toptan millet olarak sahip çıkarız. Herkes hem tek başına hem de millet olarak bayrağına sahip çıkma sorumluluğunu üstlenir. Şair burada bize bir sorumluluk yüklemektedir.

Yani Türk vatanında Türk milletinin tam bağımsız ve bağlantısız, hür bir Türk varlığı olarak yaşama iradesi, sadece Türk milletine aittir. Türklerin bağımsızlığı, başkasına devredilemez, manda kabul edilmez, emperyalist Batılı haçlı orduların hâkimiyeti altına giremeyiz demektir bu. Türk milletinin idaresi, Türk milletine aittir. Şair, burada esir olmama, köle olmama, sömürge olmama, manda olmama, hür ve bağımsız bir devlet olarak yaşama irademizi ortaya koyuyor.

***“Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!”**

(Ey nazlı Türk bayrağı! Ne olur kurban olayım kaşlarını çatma, yüzünü ekşitme, bize kötü kötü bakma. Bu kahraman Türk ırkına bir gülümse. Neden böyle sert bakıyorsun ve öfkelisin? Eğer böyle devam edersen sonra senin için döktüğümüz kanlarımız helal olmaz. Allah'a tapan, doğruluktan ayrılmayan Türk milletinin hür ve bağımsız bir millet olarak yaşaması, sömürge ve esir olmaması, onun hakkıdır.)

Bu kıtada bağımsızlığın üzerine titreme imgesi vardır.

¹⁵ www.pamukkale.gov.tr

“Hilâl” simgesi, teşhis sanatından da yararlanılarak millî bağımsızlığı temsil etmek üzere belirgin kılınıyor. Hilâl, yeni ay demektir. Yeni doğmuş, ince çatılmış kaşa benzer. Fakat 26. ve 27. gecelerdeki aya da “hilâl” denir. Bu, ayın batmaya yüz tuttuğu zamanlardır. Bu durumda Türk millî varlığının batmak üzere olduğu zamanlar, bu incelmış aya benzetilmektedir. Çehresini çatmış ay da kızgın, sinirli, öfkeli bir hâli ifade eder.

Yani millî bağımsızlık, Türk milletine kendine sahip çıkmada gevşeklik gösterdiği için kaşlarını çatmaktadır. Ayrıca, Millî Mücadele bir yönüyle hilâl-salîb (haç) yani Müslümanlık-Hristiyanlık savaşıdır. Dolayısıyla hilâl, aynı zamanda tüm İslam dünyasını, İslamlığı temsil eden bir simgedir. “Hilal” kelimesini oluşturan harflerle “Allah” kelimesi de yazılır. Yani her iki kelimenin harfleri aynıdır. Dolayısıyla biz, minarelerimizin ucuna hilal motifini koyarken aslında oraya simgesel olarak “Allah” kelimesini ve onun temsil ettiği değerleri yazmış oluyoruz.

Burada hilal, mecaz-ı mürsel sanatıyla bayrağı temsil eder. Hilal, Türk bayrağının bir parçasıdır. Parça söylenerek bütün kastedilmiştir. Bayrağın nazlanması, millî bağımsızlığın Türk milletinden uzaklaşır gibi olmasının imgesidir.

Ayrıca nazlı hilalin surat asmasının (çehresini çatması) sebeplerinden biri de o zaman işgal döneminde ülkemizde bazı şehirlerimizde, sokak, cadde ve değişik kurumlarımızda Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan, Amerikan bayraklarının, başka yabancı bayrakların da asılmış olmasıdır. Özellikle İzmir, İstanbul gibi şehirlerimizin birçok yerine bol miktarda yabancı bayrakları asılmıştı.

İşgalciler İstanbul’a girdiği zaman Rumlar, Beyoğlu’nda dükkân ve mağazalarına Yunan bayrakları asmışlardı. 18 Kasım 1918 tarihinde Beyoğlu’nda Yunan kulübünde yapılan bir törende Yunan Amiralî Kakolîdi, Beyoğlu Rumlarına hitaben:

“Türkiye’deki Yunanlılığa, anavatanın selamı ile Parthenon’dan bir zeytin dalı getirmek şerefine kavuştuklarından dolayı, emrimdeki subaylar ve erler iftihar duymaktadırlar. Bunca zahmetten sonra Yunan hükûmeti size teselliye medar olmak üzere Yunan bayrağını getirmeye muvaffak olmuştur. Biz buraya kılıç değil zeytin dalı getirdik. Türkiye Rumluğu kendi menfaatlerine büyük hizmetler ifa edecektir.”¹⁶

Maraş’ta Fransız bayrağı asılmıştı mesela. Nazlı hilalimiz yani Türk bayrağımız bunun için surat asmaktadır. Ülkemizde başka bayrakların, başka hâkimiyetlerin varlığına katlanamamaktadır.

¹⁶ Halil İbrahim İnal, *Millî Mücadele Tarihi*, Nokta Kitap, İstanbul 2008, s.138

Fransızların Maraş'ı işgali sırasında Fransız askerler ve orada yaşayan Ermeniler bir akşam, zengin bir Ermeni olan Hırlakyan Agop'un evinde bir balo düzenlerler. Maraş valisi de Andre'dir. Akşam yemeğinden sonra Andre, Hırlakyan'ın torunu Helena'ya dans etme teklifinde bulunur. Bu teklif karşısında Ermeni kızı, Türk bayrağının dalgalandığı yerde dans etmemeye yemin ettiğini söyler.

Bunun üzerine Fransız komutanı ertesi günden yani 30 Kasım 1919 gününden itibaren resmî dairelere ve kaleye Türk bayrağı yerine Fransız bayrağı çekilmesi konusunda emir verir. Bunun üzerine Helena dansı kabul eder. Bu emir yerine getirilir ve artık Türk bayrağı indirilmiş; yerine Fransız bayrağı çekilmiştir. Bunun üzerine galeyana gelen Maraşlılar ayağa kalkar ve Türk bayrağını yeniden hâkim kılma mücadelesi verir.¹⁷ Dolayısıyla Millî Mücadelemiz, Türk bayrağının bu vatan toprakları üzerinde özgürce dalgalanması mücadelesidir. Nazlı hilalimiz olan bayrağımız, yerine bir başkası gelince ya da yanında bir kuma olunca kaşlarını çatmaktadır.

Bir de nazlı hilal, nazlı sevgiliye, geline benzetiliyor. Divan edebiyatında sevgilinin kaşları hilâle benzetilir. Türk bayrağı da Türk milletinin sevgilisidir. Divan edebiyatında sevgili, âşığına karşı daima tegafül, kayıtsızlık hâindedir. Kaşlarını çatarak ters ters bakar ve yüz vermez. Nazlıdır, sevgilisini kaşların çattığı için üzer. Ayrıca hiçbir gelin, kuma istemez. Evlerinde başka kadın istemezler. Başka kadın olursa surat asarlar. Türk bayrağı da kendi evi olan Türkiye'de başka bayrakların dalgalanmasını hiç istememiş ve bunu gördüğünde suratını asmıştır. Âkif o zaman haklı olarak Türk bayrağının yanında başka bayraklara tahammül edememiş yani Türkiye'de sadece Türk istiklalini istemiş, idaremize başka milletleri ve devletleri ortak etmek istememişti.

Mehmet Akif ve İstiklal Marşı'nın işaret ettiği gibi, bugün de ülkemizde ne Avrupa ve Amerika ya da başka bir devlet bayrağının ne de terör örgütü bayrağının asılmasına izin verilemez. Türk milleti, Millî Mücadeleyi vatanında sadece Türk bayrağı dalgalansın, şehit kanlarıyla vatan edinilmiş bu topraklarda bağımsız siyasi iradesinin hâkim olması için vermiştir.

*“Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?”: “Kahraman ırkım” ifadesindeki “kahraman ırk”, Türk milletidir. Burada kan bağına dayalı etnik anlamda bir ırkçılık yoktur. Tam tersine Âkif'in ırkçılık yapmadığını görüyoruz. O geniş görüşlü, olgun, akıllı bir Müslüman-Türk aydınıydı. Etnik kökeni, kanı bakımından babası tarafıyla Arnavut'tu. Nitekim bir şiirinde bunu belirtir:

¹⁷ Halil İbrahim İnal, *Millî Mücadele Tarihi*, Nokta Kitap, İstanbul 2008, s.190-191

“Bunu benden duyunuz, ben ki evet Arnavudum...
Başka bir şey diyemem..., işte perişan yurdum!...”¹⁸

Âkif, kan kökeni itibariyle baba tarafından Arnavut’tur. Ama Arnavut ırkçılığı yaparak yani kavmiyetçilik yaparak Türk düşmanlığı yapmadığı gibi Milliyetini inkâr ederek kendisinin “Türkiyeli” olduğunu da söylememiştir. Türk-İslam kültürüyle yetişmiş, kişiliği, kimliği, kültürü bu topraklarda şekillenmiş, bu toprakları ve bu milleti benimseyerek kendini Türk hissetmiş ve öyle kabul etmiştir.

O, kültürel, sosyolojik, tarihî ve dinî anlamda bir Türk Milliyetçisidir. Müslümanlık adına hareket eden ve “Türkiyelilik”, ”mozaiklik” gibi yanıltıcı ve sinsî kavramlarla gizliden gizliye başka etnik köken ırkçılığı yapanların, yani Türklüğü reddederek Türk dışı başka ırkları ön plana çıkarmak isteyenlerin, bu yolla kendilerini Türk saymadıkları gibi Türk düşmanlığı da yapanların Mehmet Âkif’ten alacağı pek çok ders bulunmaktadır.

Âkif, burada hiçbir eziklik duygusu hissetmeden, aşağılık duygusuna kapılmadan memnuniyetle mensup olduğu, mensup olmaktan mutluluk duyduğu Türk ırkını övüyor. Onun Türk ırkını övmesi, Arnavutluğu için bir sorun teşkil etmiyor. Türk ırkının tarih boyu kahramanlığını, yüzyıllar boyu Haçlılara karşı İslam dünyasını kahramanca savunmasını takdirle karşılaması, onun yüceliğini ve yüksek değerini ortaya koyar. Nitekim Zağanos Paşa Camii’nde verdiği bir vaazda şöyle der:

“Osmanlı saltanatını i’lâ (yükseltmek) için Karesi (Balıkesir)’nin bu kahraman İslam muhitinin (çevresinin) vaktiyle büyük fedakârlıklar gösterdiği herkesin malumudur. Rumeli’yi baştanbaşa fetheden hep bu topraktan yetişen babayiğitlerdi. O kahraman ecdadın torunları olduğunuzu ispat etmelisiniz.”¹⁹

Kahraman Türk ırkının, tarihte olduğu gibi o gün de son Haçlı orduları olan emperyalist batılı işgalcilere karşı Anadolu topraklarını, Türkiye’yi savunacak olması onu heyecanlandırır. Burada Avrupalı ırkların Türk ırkını ezmesi, yok etmeye, tarihten silmeye çalışması söz konusudur. Yani barbar, saldırgan Avrupa ırkçılıklarına karşı yok edilmek istenen Türk ırkının korunması isteği ve savunması görülüyor. Burada bir ırkçılık aranacaksa, ancak Batılıların Türklere karşı uyguladığı katliamcı bir ırkçılıktan söz edilebilir.

¹⁸ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, inkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s.206

¹⁹ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif’in Kur’an-ı Kerim’i Tefsiri - Mevza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.136

“Kahraman ırkım” diye hem kendini Türk kabul etmesi hem de Türk ırkının tarihsel bir gerçeklik olan kahramanlığını belirtmesi şovenlik, ırkçılık değildir. Burada Âkif, Türk ırkını başka ırklarla karşılaştırıp Türklerin onlardan üstün, ya da Türk ırkının seçkin, kutsal bir ırk olduğu iddiasında değildir. Bundan başka Türk ırkını başka Müslüman ırklarla karşı karşıya da getirmez. Kanı, kökeni, ırkı, etnik yapısı başka olan insanların bundan alınmasını gerektirecek bir durum yoktur. Bundan ancak kendi ırklarını üstün ırk görenler ve Türk düşmanları rahatsız olabilir.

Âkif, Türk-İslam kültürünün yoğurduğu bir asil Türk evladı olarak tüm Müslümanları tek bir millet olarak görmüş, bu anlamda İslam Milliyetçiliği yapmış, hayatını buna adanmış bir insandır. Nitekim “sınırlarımız içinde kalan her ırkı milletdaşımız sayıyoruz”²⁰ der. İslam kavimleri arasında Türk ırkının kahramanlığını vurgulaması onu gururlandırmakta, kıvandırmakta ve gönendirmektedir. Âkif, kökeni, ırkı ne olursa olsun bu vatanda yaşayan herkesi Türk milleti şemsiyesi altında değerlendirmiş, geniş ufuklu bir aydındır.

“**Celâl**” kelimesi, Allah’ın sonsuz güzelliğinin tecellilerinden, yansımalarından birisidir. Allah’ın en genel manada iki güzel sıfatı vardır: Cemal ve Celal. Allah’ın güzelliği lütufla, merhametle, yardımla, cennetle tecelli ederse buna “cemal”, kahırla, cezalandırmakla, cehennemle tecelli ederse buna da “celal” denir. Allah’ın “Celîl” ismi, “celal sahibi” anlamına gelir. Âkif, bu manadan hareketle “celal” sıfatını kullanıyor.

Bu iki mısrayı şöyle de okuyabiliriz: “Ey nazlı Türk bayrağı! Türk milleti, varını yoğunu ortaya koymuş hâlde istiklali için savaşıyor. Emperyalist batılları kovuncaya kadar mücadelesi devam edecektir. Bunun için elinden geleni yapıyor. O bakımdan aman kurban olayım ona kızma, celallenme, yüzünü ekşitme, ters ters bakma. Bu kızgınlık, şiddet, öfke niye? Bu fedakâr millete bir gül, tebessüm et, yaklaş, ümit ver, sıcak dur.”

Bir de şairin “Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet, bu celâl?” mısraında eski Türk bayrak anlayışından yansımalar vardır. Eski Türklerde bayrak kutsaldı ve koruyucu bir ruh²¹ olarak görülüp algılanırdı. Bayrakta ulu atanın koruyucu ruhunun ve Türk milletine zafer kazandırma özelliğinin bulunduğu inanılırdı. Bayrağın şiddetle, celalli bir şekilde bakması demek, ondaki ulu ata ruhunun millete ülkeyi düşmana niye teslim ettiniz, bayrağı niye yere düşürdünüz, diye kızması demektir.

²⁰ *Hâkimiyet-i Milliye*, 21 Şubat 1920

²¹ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş VI*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s.221

Bu kıtanın ilk iki mısramında ayrıca Âkif, Namık Kemal'in "Hürriyet Kasidesi" nde geçen şu iki beyitten üslup, yaklaşım ve benzetme motiflerini almıştır. En azından Namık Kemal'in bu beyitleri, Âkif'in bilinçaltında onu etkilemiştir. Namık Kemal'in beyitleri şöyle:

"Vatan bir bî-vefâ nâzende-i tannâza dönmüş kim
Ayırmaz sâdikân-ı aşkını âlâm-ı gurbetten"

(Vatan öyle vefasız, nazlı, güzel bir kadına dönmüş ki, aşkına sadık olanları gurbet elemlerinden ayırmaz.)

"Senindir şimdi cezb-i kalbe kudret setr-i hüsn etme
Cemâlin tâ-ebed dür olmasın enzâr-ı ümmetten"

(Şimdi kalpleri kendine çekme, gönülleri çelme gücü sendedir, güzelliğini gizleme. Güzelliğin sonsuza kadar milletin gözünden uzak kalmasın).

İstiklal Marşı'nın tamamında Namık Kemal şiirinin üslubunun etkilerini görmek mümkündür. Nitekim Mehmet Âkif, İstiklal Marşı'nı yazarken, Hikmet Bayur'a Namık Kemal'deki ateşli ifadenin kendisinde olmayışından yakınırır.²²

* **"Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl;"** mısramında şehadete yüklenen tarihsel işlev imgesi vardır. Burada Türk milletinin tarih boyunca iki temel değer için kanını akıtmaktan çekinmemesi vurgulanıyor. Şairin burada "sana" hitabındaki "sen", "hilal"dir. Hilal ise millî değer bağlamında Türk millî bağımsızlığını, hürriyetini, siyasî bağımsızlığını temsil ediyor. Dinî değer bağlamında ise "salib" (Haç) e yani Hristiyan dünyaya karşı İslam dünyasını ve İslamî değerleri temsil ediyor. Batılılar özellikle hilal kelimesiyle bütün bir İslam dünyasını ve İslamî değerleri ifade eder. Dolayısıyla millî ve dinî değerleri korumak, bunlar için gerektiğinde şehit olmak, Türk milletinin temel vasıfları arasında yer alır.

***"Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!"**.

Bu mısradaki Türk milletinin en temel hakkının bağımsızlık oluşu imgesi vardır. Allah'a tapan, haktan ve doğruluktan ayrılmayan Türk milletinin tam bağımsız bir millet olarak yaşamasının onun en temel haklarından birisi olduğu vurgulanmaktadır. Âkif, bir vaazında bir Tunuslunun şu sözlerini aktarır: "Ey Osmanlı Müslümanları! Allah aşkına bizim düştüğümüz

²² Muhittin Nalbandoğlu, *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı*, Veli Yayınları, İstanbul 1981, s.29-30

mahkûmiyete sakın sizler de düşmeyiniz. Saltanatınızın, istiklalinizin (bağımsızlığınızın) kıymetini biliniz. Çünkü dünyada onsuz yaşamak, meğerse yaşamak değilmiş. Biz bunu pek acı, pek uzun tecrübelerden sonra anladık. İnşallah siz o tecrübelere maruz kalmazsınız.”²³

Ayrıca bu mısırada İzmir'in işgali üzerine İstanbul'da bir meydan toplantısında Selahaddin Bey adında biri yaptığı bir konuşmada geçen şu cümlesinden de etkilenmeler vardır:

“Milletler uyanıyor, devlet oluyorlar, hakkını isteyen bir millet ortadan kaldırılamaz.”²⁴

Hakk'a tapan Müslüman Türk milletinin istiklal içinde yani müstakil bir millet hâlinde yaşaması, yani siyasi, idarî kararlarında bağımsız olması, kendi kültürünü, kendi geleneğini, kendi dinini bağımsız ve özgürce yaşaması, düşmanın idaresine girmemesi gereğini Hasan Basri Çantay da bir yazısında şöyle vurgular:

“Bir esir kurtarmanın temin ettiği saadet (mutluluk) böyle olursa, acaba miktarı binlere, yüz binlere hatta milyonlara baliğ olan (ulaşan) esir ve mazlum kardeşlerimizin tahliisi (kurtarılması) bize ne büyük vicdanî saadetler bahşetmez (vermez) bize! Bugün o esirler, o zuafâ-yı mazlûmîn (mazlum zayıflar) hep bize, hep bizim rehâkâr-ı hamîyyet ve imdadlarımıza intizâr edüp (yardımlarımızı bekleyip) duruyorlar. Çünkü yeryüzünde ve İslâm dünyasında Cenab-ı Hakk'ın esaretinden muhafaza buyurduğu (özgürce yaşattığı) tek bir millet varsa o da lillahi'l-hamd ve'l-minne (Allah'a hamd ve şükürler olsun ki) biziz. Saadet-i istiklale (bağımsızlık mutluluğuna) malik (sahip) gibi görünen bazı hükûmât-ı İslâmiyye (Müslüman hükûmetler) garb (Batı) pençesinden henüz kendisini kurtaramamıştır.

“Maamafih (Bununla birlikte) ey dindaş! İslâm mutlaka hürriyet (özgürlük) ve istiklâl (bağımsızlık) ile yaşar. Küfrün (kâfirlerin, Hristiyanların, Avrupalıların) İslâm (Müslümanlar) üzerinde velayet (sahiplik, efendilik) ve hâkimiyeti (üstünlüğü, yöneticiliği) merdûddur (kabul edilemez). Yeryüzünde bulunan bütün İslâm âlemi (Müslüman dünya) din-i müştereklerine (ortak dinlerine) kasteden mutaassıb (tutucu) düşmanlarına karşı son mertebe-i imkâna (sonuna) kadar mukavemet edecek (karşı duracak), boyun eğmeyecektir. Fakat bir taraftan onlar vazife-i mukavemet (direnme görevi) ve sebatı ifa ederken (yerine getirirken) diğer

²³ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.177

²⁴ Zekai Güner, *Millî Mücadele Başlarken Türk Kamuoyu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.173.

tarafından bizlerin anın istimdadlarını (yardım istemelerini) cevapsız ve manasız bırakmayacağız. Buna şer'an (İslam'ın emri gereği) mecburuz.”²⁵

İstiklal, bir milletin kendi hür vatanında, kendi devletinde kendi istediği gibi yaşaması özgürlüğüdür. Bu yoksa istiklal yok demektir. Nitekim Mütareke döneminde İngiliz işgal orduları Komutanı General Milne, 24 Kasım 1919 tarihinde gönderdiği bir yazısında İstanbul'da Türklere ait taburların kendi bilgisi haricinde bir yerden başka bir yere sevkinin mümkün olmadığını, Osmanlı askerlerinin izni olmaksızın hiçbir yere hareket etmemeleri hakkında Harbiye Nezaretine daha önceden emirler vermiştir.²⁶

Ayrıca İtilaf devletleri askerleri İstanbul'u işgal ettiği sırada Osmanlı ordusu subay ve erlerinin İtilaf subaylarına sokakta rastladıkları zaman rütbe farkına bakılmayarak selamlamaları isteniyor ve buna mecbur tutuluyordu. Bu Türk ordusuna bir hakaretti. Buna göre 50-60 yaşlarında bir Osmanlı paşası, 20-25 yaşlarındaki bir itilaf Devletleri subayına veya erine selam vermeye mecbur oluyordu.

Diğer yandan bir başka uygulama da İtilaf ordusu mensubu askerler tren ve vapurlarda birinci mevkide oturuyor, birinci mevki bileti alanlar da ayakta gitmek zorunda kalıyordu. Ayrıca Haydarpaşa hattında seyahat eden yolcuların biletinden eşyasına kadar her şeyleri kontrol ediliyordu. Kılık kıyafetini beğenmediklerini trenlere bindirmiyorlardı. Yaz ve kış işgalci subaylar için vapur ve trenlerde boş yer bırakılması da ilke hâline getirilmişti. Ayrıca İngilizler, yolda yürüyen vatandaşların yürüyüşüne dahi karışmaktaydılar. Yani Türk milletinin istiklali yoktu.

***“Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.”**

(Türk milleti olarak ben, en eski zamanlardan, tarihte var olduğum günden beri hür yaşadım, kimsenin sömürgesi ve kölesi olmadım, bundan sonra da olmam ve böyle yaşayacağım. Hangi aklını yitirmiş çıkıp da beni bu saatten sonra köle ve sömürge yapmaya kalkacak acaba? Ben bu cür'ete şaşarım. Ben kükremiş, coşkun bir sel gibiyim; benim önümde kimse duramaz, önüme çıkan engellerin tamamını çiğner geçerim. Hatta önüme çıkan dağları bile deler geçerim.)

²⁵ Nasuhî Dede (Hasan Basri Çantay, "Ey Müslümanlar! Esir Kardeşlerinizi Düşününüz", *Sebilürreşad*, C.19, S.472, Mart 1921, s.31-34.

²⁶ Halil İbrahim İnal, *Millî Mücadele Tarihi*, Nokta Kitap, İstanbul 2008, s.137.

Bu kıtada Türk milletinin hiçbir zaman sömürge olmadığı ve olamayacağı inancı vardır.

Buradaki “**ezel**” kelimesini düz anlamıyla zamanın öncesizlik boyutu anlamıyla almıyoruz. Türk milletinin tarih sahnesine çıktığı andan beri hep hür ve bağımsız yaşadığı, başka milletlerin boyunduruğu altına girmediği şeklinde anlayacağız. Türk milleti, tarih boyunca bu coğrafyada doğrudan doğruya sömürge olmamış tek millettir. Dolayısıyla şair, bu durumu kuvvetle vurgulayarak mübalağa sanatıyla zamanda öncesizlik demek olan ezelden bu yana hür yaşamış, sömürge olmamış bir millet olduğumuzu ifade eder. “**hür yaşamım**” ifadesiyle de bundan sonra da öyle kalacağımızı, hür, müstakil bir millet olacağımızı, emperyalist batılı devletlerin sömürgesi olmamakta kararlı olduğumuzu büyük bir inançla haykırıyor.

Bu kıtanın ilk iki mısraının yazılmasına sebep olan kaynaklardan biri, 10 Ağustos 1920’de Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Sevr anlaşmasıdır. Burada “**çılgin**”, ülkemizi işgal eden İtilaf devletleridir, yani batıdır, Avrupa’dır, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan ve Amerika’dan oluşan Haçlı dünyasıdır. Bu çılgin emperyalist Batının bizi “**zincire vurma**” ise Sevr anlaşması, program ve projesidir.

Bu Sevr antlaşmasında Türk milletine devlet olarak sadece orta Anadolu’da Adapazarı, Bilecik, Bolu, Eskişehir, Kütahya, Afyon, Ankara, Çankırı, Kastamonu, Zonguldak, Sinop, Samsun, Merzifon, Amasya, Çorum, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Kayseri gibi yerlerden oluşan küçük bir bölge veriliyor; diğer yerler Haçlılar tarafından paylaşılıyordu. Böylece Türkler, zincire vurulacak ve Anadolu ortasına küçük bir bölgeye hapsedilecek, orada bir süre tutulup sonra yok edilecekti.

Âkif, Sevr antlaşmasının bizi esaret altına almak istemesine tepki duyarak, Türk milletinin her zaman hür yaşamış ve hür yaşama azminde olan bir millet oluşunu haykırıyor.

Ayrıca bu mısralar, söylem olarak Namık Kemal’in “Hürriyet Kasidesi”nde geçen şu mısralarından mülhemdir:

“Ne mümkün zulm ile bîdâd ile imhâ-yı hürriyet
Çalış idrâki kaldır muktedirsen âdemiyyetten”²⁷

(Zulümle, haksızlıkla hürriyeti yok etmek mümkün müdür? Çalış, eğer gücün yetiyorsa insanlıktan önce anlama, algılama gücünü ve bilme isteğini kaldır, ondan sonra ancak hürriyeti yok edebilirsin.)

²⁷ Önder Göçgün, *Namık Kemal’in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.9.

Yine Namık Kemal'in şu cümleleri de hürriyetin baskıyla, zorla ortadan kaldırılmayacağı gerçeğini vurgulamaktadır ve Âkif'in bu düşüncelerden de etkilenmiş olduğunu görüyoruz. Namık Kemal şöyle der:

“Bir adamın, velev taşlarla beyni ezilsin, fikrince kanaat ettiği tasdikâtı (onayladığı değerleri) tağyîr etmek (değiştirmek) kâbil midir (mümkün müdür)? Veleve hançerle yüreği paralansın, vicdanınca tasdik ettiği mu'tekadâtı (inançları) gönünden çıkarmak mümkün olabilir mi? Demek ki naklî, aklî, hikemî, siyasî, ilmî, zevkî her nevi efkâr (fikirler) zaten serbest, zaten tabiidir. Değişirse kimsenin icbâriyle (zorlamasıyla) değil, tabiatın ilcâsıyla (doğal seyri içerisinde) değişir.”²⁸

Âkif'in yukarıdaki mısralarında ayrıca İzmir'in işgali üzerine İstanbul'da Sultanahmet Meydanı'nda yapılan bir toplantıya katılan Türklerin havaya kaldırdıkları levhalarda şu cümleler yazılıydı:

“Türk hürdür, esir olamaz.”, “Hak isteriz: 2 milyon Türk, 200 bin Rum'a feda edilemez.”, “Yaşamak istiyoruz, Müslüman ölmez ve öldürülemez.”²⁹

Bu cümleler, ezelden beri hür yaşamış ve hür yaşama azmi ve kararlılığında olan Türk milletinin ruhuna tercüman olan ifadelerdir ve Akif, bu ruha tercüman oldu.

***“Hangi çılğın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!”**

mısraında Türk milletinin sömürgeleştirilmesinin imkânsızlığı imgesi vardır. Her şeyi göze alarak üzerimize gelen aklını, şuurunu, realist düşünme kabiliyetini kaybetmiş işgalci batılı haçlı ordularındır. Şair, onların bu davranışını çılğınlıkla ifade ediyor. Yakalanıp tutulan hayvanları ya da esir edilmek istenen insanları hapsedmek için zincire vururlar. Ellerini ayaklarını zincirle bağlarlar. İşgalci güçler de Türk milletini zincire vurarak esir etmek, sömürgeleştirmek, kısıvrak kısıvaca alıp, köleleştirmek istemektedir. Fakat şair, böyle bir çılğınlığa sadece “şaşarım!” diyerek bunun imkânsızlığını, düşünülmesinin bile saçmalığını ve mantıksızlığını dile getirmektedir.

“Zincire vurmak” motifini Âkif, hem üslup, hem anlam, hem de benzetme motifi olarak değişik bir şekilde Namık Kemal'in “Hürriyet Kasidesi”³⁰ nde geçen şu iki beytinden ilham alarak kullanmıştır. Namık Kemal şöyle diyordu:

²⁸ Namık Kemal, *Makalat-ı Siyasiye ve Edebiye*, hzl. Erdoğan Kul, Birleşik Yayınevi, Ankara 2014, s.65

²⁹ Zekai Güner, *Millî Mücadele Başlarken Türk Kamuoyu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.174.

³⁰ Önder Göçgün, *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.7-10.

“Değildir şîr-i der-zencîre töhmet acz-i akdâmı
Felekte baht utansın bî-nasîb erbâb-ı himmetten”

(Zincire vurulmuş arslanın kurtulmak için ayaklarının aciz kalması, zinciri kıramaması, kendi suçu değildir. Dünyada kader utansın nasipsiz destekçi ve yardımcılarından.)

“Kemend-i cân-güdâzı ejder-i kahr olsa cellâdın
Müreccahtır yine bin kerre zencîr-i esâretten”

(Celladın can alıcı ipi, urganı öldüren bir yılan bile olsa esaret zincirinden yine bin kere yeğdir.)

*”Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;”

Bu mısradaki hapsedilme, sömürgeleştirilme, köleleştirilme, köşeye sıkıştırılma isteğine karşı mutlak bir direniş azmi görülür. Kükremiş, coşkun, gürül gürül akma kabiliyetindeki sel, önünde hiçbir engel tanımaz. Önüne çekilen setleri, bentleri yıkar geçer. Türk milleti de kendisi için biçilen rollere, hapsedilmek istendiği sınırlara isyan eden, hiçbir zaman batılıların dayatmalarını kabul etmeyecek olan hür bir millettir. Hür bir millet olarak yaşamasını imkânsız kılacak tüm engellere karşı koyacak güçtedir.

*“Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.”

mısramında Türklerin eski efsanevî destanı olan Ergenekon Destanı'na dolaylı bir gönderme vardır. Ergenekon Destanı'nda da Türkler çoğalıp içine sıkıştıkları dağların arasından dağları delerek, demirleri eriterek çıkmışlardır. Etraflarındaki dağları yırtmışlar, enginlere sığmamışlar ve dışarı taşmışlardır. Yani Türk'ün önünde engel yoktur, demirden dağ bile olsa eritir yine de geçer, azim ve iradesi vurgulanıyor.

Ergenekon Destanı kısaca şöyledir: Türk boyları arasında Köktürklerin çok kuvvetli olduğu bir sırada etraftaki bütün kavimler, Tatarların öncülüğünde birleşip Köktürkleri ortadan kaldırmayı kurarlar. Köktürklerle diğer milletler savaşa tutuşur. Tatarlar, Köktürkleri yener ve hepsini kılıçtan geçirirler. Sadece Köktürk Hanı İl Han'ın oğlu Kıyan ve eşi ile İl Han'ın kardeşinin oğlu Nüküz ve eşi kaçabilirler.

Bunlar, düşmandan saklanmak ve korunmak için sarp dağların arasında insan yolu düşmez, sadece bir atın zor geçebileceği bir yolu olan bir yere sığınır. Etrafı yüksek dağlarla çevrili bu sulak, yeşillik yere “Ergenekon” adını verirler. “Ergene: Dağın kemeri”, “kon: keskin, sarp” demektir. Bu iki aile, burada 400 yıldan fazla kalıp çoğalırlar.

Bir zaman sonra buraya sığamaz olurlar. Aralarında istişare edip oradan çıkmayı, atalarının geniş, düz, güzel yurtlarını tekrar ele geçirmeyi kararlaştırırlar. “Dağların arasından çıkıp göçelim, dostum diyenle görüşelim, düşmanla güreşelim” derler. Fakat çıkacak yol bulamazlar.

Bir demirci, dağın bir yerinde demir madeni olduğunu, onu eritirse oradan çıkış için yol bulacaklarını söyler. Herkes bu fikri beğenir ve dağın demirden olan o bölgesine odun ve kömür yığarlar. 70 deriden körük yapıp körüklerler. Böylece demirden dağı eritip oradan çıkış için yol bulurlar ve özgürlüğe kavuşurlar. O zaman Köktürklerin hakanı Börte-Çene (Bozkurt)‘dir. Önlerine çıkan dostlarla dost olurlar, düşmanları yenerler ve 450 yıl sonra atalarının intikamını alıp ata yurtlarına otururlar.³¹

Bu destanda iki temel motif vardır:

1. Dış baskılar, düşmanlar ya da tabiat şartları tarafından sıkıştırılmışlık, kuşatılmışlık, haricî sınırlar tarafından hapsolmuşlük,

2. Bu kuşatılmışlık, sıkıştırılmışlık ortamından ne pahasına olursa olsun kurtulmak, imkânsız görünen engelleri aşmak, dağları demirden bile olsa eriterek o engelleri aşmak ve özgürlüğe kavuşmak. Bu, bir millî özgürlük destanıdır. Bu destan ruhu, tarih boyunca Türk milletine ilham kaynağı olmuştur. Millî Mücadele sürecimizde de başta Yakup Kadri Karaosmanoğlu olmak üzere bazı yazar ve şairler, değişik gazete ve dergilerde Türk’ün Millî Mücadelesini Ergenekon’dan çıkış olarak algılamışlar, Atatürk’ü de Türk’e yol ve yön gösteren önder Bozkurt olarak görmüşlerdi.

Mehmet Âkif’in bu destandan elbette haberi vardı ve bilerek veya bilmeyerek bilinçaltına yerleşmiş olan Ergenekon Destanına ait bazı motifler, İstiklal Marşı’na yansımıştır. Âkif, bu dörtlükte de Ergenekon Destanına gönderme yapmıştır.

Buna göre, Anadolu’da İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunan ve Amerikan işgalcilerinden oluşan sıradağlar tarafından kuşatılan ve belli bir alana; Anadolu içlerine kısıtılan Türk milletinin bu emperyalist dağları demirden, çelikten, zırhtan, tanktan, tüfekten, uçaktan bile olsa bunları eritip, yırtıp aşarak geçeceğini, Türk milleti için hiçbir engelin olamayacağını ve buna olan inancını vurgulamıştır.

***“Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?”**

³¹ Cevdet Kudret, *Örneklî Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, s.23-25.

(Batının her tarafını çelik zırhlı duvarlar, en yeni teknolojik aygıt ve silahlar sarmış olabilir; ancak Türk milleti olarak bizim de bunlara karşı koyacak, sınırlarımızı koruyacak iman dolu göğüslerimiz vardır. Ey Türk milleti! Kendisine “medeniyet” denilen ve sadece maddeye değer veren tek dişi kalmış bir canavar olan emperyalist Batı, köpek gibi ulusun dursun, sen ondan korkma, senin büyük imanını boğamaz, yok edemez.)

Burada silâh teknolojisinin üstünlüğüne karşı İslam imanı ile karşı duruş imgesi vardır.

*“Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar”

mısrarıyla, ülkenin batı bölgelerinde yer alan Ege ve Marmara denizlerinin rıhtımlarına batının çelik zırhlı gemilerinin demirlemeleri, çelikten birer duvar gibi dizilmeleri de kastedilmektedir.

Âkif bir yerde şöyle der: “Ankara... Ya Rabbi ne heyecanlı, halecanlı günler geçirmiştik... Hele Bursa'nın düştüğü gün... Ya Sakarya günleri... Fakat bir gün bile ümidimizi kaybetmedik, asla ye'se (ümitsizliğe) düşmedik. Zaten başka türlü çalışabilir miydik? Ne topumuz vardı, ne tüfeğimiz... Fakat imanımız büyüktü.”³²

Yukarıdaki mısraları Âkif'in bu sözleri ışığında okumak lazımdır.

Materyalizm, mekanizm, pozitivizm anlayışları maddeyi yani görüneni esas alır. Pozitivizme göre hayatta, sosyal ve doğal olaylarda geçerli olan determinizm ilkesidir. Bunu savaşa uyarlayacak olursak savaşan taraflardan hangisi sayı ve silah üstünlüğüne sahipse o galip gelir. İstiklal mücadelemizde emperyalist işgalci batılı güçler, silah teknolojisi bakımından bizden kat kat üstündüler.

En modern silahlarla saldırıyorlardı. Bizimse silahımız yok ya da çok azdı. Olanlar da geri teknolojiye sahipti. Âkif burada Garbın âfâkının çelik zırhlı duvarla sarılmış olduğunu yani batının silah teknolojisi bakımından çok üstün olduğunu belirtirken; öte yandan pozitivist prangaya isyan ediyordu. Olabilir ama ben de sınır boylarımı, savunma hatlarımı iman dolu göğsü olan Mehmetçiklerle, bütün milletimizle savunuyorum. Benim İslam kaynaklı mutlak imanım, inancım, her türlü maddî engeli, her türlü modern silahı yenecektir, diyordu.

Âkif, Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği bir vaazda üstün silah gücünün o kadar etkili olmadığını şöyle belirtir:

³² Yaşar Çağbayır, *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklal Marşı*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2009, s.335

”Milletler topla, tüfekte, zırhlı ile, ordularla, tayyarelerle yıkılmıyor, yıkılmaz.”³³

Son büyük Türk hakanı Mustafa Kemal Paşa da Âkif’le aynı inanca sahipti. O da pozitivist mantığa direnen bir iman eri idi. Âkif’in direniş imanını o şöyle ifade etmişti:

"Gittiğimiz yol bir iman yoludur. Evet biz on milyonluk küçük ve yorgun bir milletiz. Düşmanlarımız ise pek çoktur ve pek kavidir (güçlüdür). Vâkıa (Gerçekte) riyazî (matematiksel, maddi güçleri hesaplayarak, yani istatistikî olarak) düşünülecek olursa galebe çalmamız (üstün gelmemiz) müşküldür (zordur). Fakat bizde olan şey onlarda yoktur. Bizde iman kuvveti vardır. Zaten bu mücâhede (savaş) bir iman işidir. İmanı kavi (güçlü) olan buraya gelir çalışır. İmanı zayıf olana ihtiyacımız yoktur. Biz bin türlü düşmanlarımızın kuvvetine rağmen muvaffak (başarılı) olacağız"³⁴

Bu kıtanın ilk iki mısrasında düşman ne kadar kuvvetli olursa olsun şairin kendine tam bir güven duygusu vardır. Aynı motif, Dede Korkut Kitabı’nda da görülür. Kazan, düşman tarafından esir alınır. Kollarını organlarla bağlarlar ve ondan kendilerini övmelerini isterler. Kazan ise organları kırarak güler ve düşmanları değil de kendisini över ve şöyle der:

“Bin bin erden yağı gördümise öyünüm dedüm
Yigirmi bin er yağı gördümise yıylamadum
Otuz bin er yağı gördümise ona saydum
Kırk bin er yağı gördümise kıya bakdum
Elli bin er gördümise el vermedüm
Altmış bin er yağı gördümise aytışmadum
Seksen bin er gördümise segsenmedüm
Doksan bin er yağı gördümise donanmadum
Yüz bin er gördümise yüzüm dönmedüm”³⁵

Ayrıca yukarıdaki 2 mısrada Âkif, aletleri, silahları değil de iradeyi ve imanı önceler. Bu motif, yine *Dede Korkut Kitabı*’nda vardır. Begil, “hüner atın değil, erindir” der. Burada alet ve silah değil, insan iradesi ve imanı belirleyicidir.

Yine bu mısralar, Millî Mücadele sırasında ülkenin değişik yerlerinde müftülerin, hocaların, din adamlarının ya da başka kanaat önderlerinin,

³³ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif’in Kur’an-ı Kerim’i Tefsiri - Mevıza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.147

³⁴ *İleri* gazetesi, 23 Eylül 1338 /1922.

³⁵ Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2006, s.177.

âlimlerin, şairlerin, fikir adamlarının yaptıkları birbirine benzeyen konuşmalardan da izler taşımaktadır. Nitekim bunlardan biri olan Denizli müftüsü Ahmet Hulusi Efendi, İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilince Denizlilere yine aynı gün yani 15 Mayıs 1919 günü verdiği bir fetva ile Millî Mücadeleye çağırır. Bu fetvada, Âkif'in yukarıdaki mısralarıyla hemen hemen aynı manaya gelen şu ifadelere yer verir:

“Silahımız olmayabilir, topsuz tüfeksiz sapan taşları ile de düşmanın karşısına çıkacağız. İstiklal aşkı, vatan sevgisi hassasiyet şuurumuz ile kalbimizdeki iman ile mücadelemizin sonunda zaferi kazanacağız. Bu uğurda canını verenler şehit, kalanlar gazilerdir. Bu mutlak olarak cihâd-ı mukaddestir (kutsal cihattır).”³⁶

“Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.”

mısraını Mehmet Âkif, Namık Kemal'in “Vatan Şarkısı”nda yer alan şu mısraından ilhamla yazmış olmalıdır. Zira her iki mısra da söylem ve anlayış birliğine sahip. Yani vatanın sınır boylarını biz iman dolu göğüslerimizle, bedenlerimizle kale gibi koruruz demekteler. Namık Kemal'in sözü geçen mısraı şöyle:

“Serhaddimize kal'a bizim hâk-i bedendir”³⁷

(Sınır boylarımızın kalesi beden toprağımızdır.)

“Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?”

Bu mısralarda süflî değerler manzumesinin ulvî değerler manzumesine karşı saldırganlığı söz konusu edilir. Burada iki ayrı toplum ve medeniyetinin karşıtlığı gündeme getiriliyor. Doğu-Batı çatışmasının bir yüzünü görüyoruz. “İman” kavramı, simgesel olarak Müslüman Türk milletini, Doğuyu, İslam medeniyetini temsil ediyor.

“Kendisine ‘medeniyet’ adı verilen canavar” ise İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunanlı ve Amerikalı gibi işgalci güçlerin, Batı toplumlarının haksız çıkarları uğruna, insanlık dışı bir şekilde emperyalist saldırılarını temsil ediyor. **Canavara** benzetilen medeniyet, Batının bilim, teknoloji, sanat, kültür gibi olumlu taraflarını değil; tam tersine insanlık dışı sömürgeci uygulamalarını, kitlesel katliamlarını, saldırganlığını, silah gücüyle masum kitleleri öldürmelerini temsil ediyor.

³⁶ www.pamukkale.gov.tr

³⁷ Önder Göçgün, *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.423.

Şair, canını dişine takmış bağımsızlık ve kurtuluş mücadelesi veren Müslüman Türk milletine seslenerek moral destek, ümit ve cesaret telkin ediyor. Şöyle hitap ediyor: “Kendisine **medeniyet** denilen ve **tek dişi kalmış canavara** benzetilen son haçlı ordularının kudurmuşçasına saldırmalarından ürküp korkma, aldırma, endişeye kapılma!

Toplarıyla, tüfekleriyle, bombalarıyla bu medeniyet kisveli işgal canavarı kudurmuş bir hâlde ulusun, bağırсын, böğürsün, gürültüler çıkarsın dursun! Sendeki büyük, güçlü ve sağlam İslam imanını boğamaz, yenemez. Seni yok edemez. Bilakis sen onu bu iman sayesinde yenebilirsin. Burada “**ulusun**” kelimesi, bir köpeğin, canavarın çıkardığı ürkünç sesler anlamındaki ulumasıdır. En son teknolojiyle üretilmiş tank, top, bomba, tüfek sesleri bir canavarın uluması olarak algılanıyor.

Burada ayrıca “**medeniyet**” terimine şairin yüklediği anlam şudur: Tohumlarını ve köklerini Müslümanlardan aldıkları müspet bilimi geliştirerek makine, teknoloji medeniyetini üreten Batı dünyası, bu ilerlemenin verdiği avantajla kendini medenî kabul etmiştir. Ayrıca, bilimde, fende, teknolojiye geri kalmış toplumları da “ilkel”, “primitif”, “geri” olarak görmüştür. Yani dünyayı medenîler ve medenî olmayanlar olarak ikiye ayırmıştır. Fakat Batı, elde ettiği medeniyet imkânlarını dünya insanlığının hayrına, iyiliğine kullanmak yerine sömürü, zulüm ve imha aracı olarak kullanmıştır.

*“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?”

Batı, 19. yüzyılda Afrika ve Asya ülkelerini doğrudan işgal ederken oraları kendisine sömürge edinirken, oralarda kolonyal bir yönetim kurarken gerekçesi oralara medeniyet götürmekti. Yani Asya ve Afrika insanları cahil, kültürsüz, medeniyetsiz, ilkel ve vahşi idiler.

Avrupalı efendiler onlara medeniyet götürüyorlardı. Sömürü düzenlerini dünya kamuoyuna böyle cilalı bir kılıf içinde sunuyorlardı. Bugün de aynı Haçlı Batılılar, Afganistan’a, Irak’a, şuraya buraya demokrasi götürüyoruz diye giriyorlar. Terimler değişiyor ama öz değişmiyor.

Millî Mücadelemiz sıralarında Batı destekli Yunan orduları Anadolu’muzu işgal ederken İngiliz Başbakanı Daved Lloyd George (1863 - 1945), Avam Kamarası’nda yaptığı bir konuşmada aynen şöyle demişti:

“Yunan ordusu Anadolu’ya medeniyet götürüyor. Yunan kuvvetleri kendilerinden bekleneni yapmıştır.”³⁸

³⁸ Muhittin Nalbandoğlu, *İstiklal Marşımızın Tarihi*, Cem Yayınları, İstanbul 1964, s.92.

Emperyalist Batı, özellikle Doğu dünyasını, İslam dünyasını silah zoruyla, işgalle, zorbalıkla sömürge hâline getirmiştir. Özellikle I. Dünya Savaşı'ndan itibaren medeniyet ürünü olan silahlarla kitle katliamları yapmış, oluk oluk kanlar akıtmış, milletleri boyunduruğu altına almıştır. Âkif, Batının kendini “**medeniyet**”le özdeşleştirmesini istihzalı bir biçimde vurguluyor. Şunu demek istiyor: Kendilerini medenî olarak gösteren Batı, aslında vahşî bir canavardan ibarettir.

Âkif, “**medeniyet**” kavramına yüklediği anlamı, neden tek dışı kalmış canavar olarak nitelediği konusunu Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği bir vaazında şöyle açar:

“Benim bu kürsüden söyleyecek bir sözüm varsa o da Garp (Batı) medeniyeti dediğimiz o rezil âlemin bir an evvel hâk ile yeksân (yerle bir) olmasını temenniden ibarettir. Ey cemaat-ı müslimîn! (Müslümanlar topluluğu) Sakın bu sözlerimden benim ilim düşmanı, marifet (bilgi, hüner, sanat, beceri) düşmanı, terakki (ilerleme, gelişme) düşmanı olduğuma zâhip olmayınız (bu kanıya varmayınız).

“Benim bütün insanlar hesabına bilhassa dindaşlarım namına istediğim bir medeniyet varsa o da her manasıyla pek yüksek, namuslu, vakarlı bir medeniyettir, yani bir medeniyet-i fâzıladır (faziletli, erdemli bir medeniyet). Garp medeniyeti maddiyattaki (maddi alanlardaki) terakkisini (gelişimini) maneviyat sahasında katiyen gösteremedi. Bilakis o ciheti (tarafı) büsbütün ihmal etti. Hayır ihmal etmedi; bile bile pâymâl etti (mahvetti, telef etti). Avrupalıların ne mal olduklarını anlayamayanlar zannederim ki bu sefer artık gözleriyle görerek hatalarını tashih etmişlerdir.”³⁹

Görüldüğü gibi modern Batı, maneviyatı, insanî değerleri, dinî duyarlığı ortadan kaldırdığı, sadece maddeciliğe, materyalizme, güce, silaha, dünyaya bağlı olduğu için tek boyutlu yani tek dışı kalmış bir canavardır.

“**Medeniyet**” kelimesinin vurgulanmasının bir özel durumu daha vardır. O da şudur: Yunanlılar, vahşice katliamlarla Anadolu'yu işgal ederken Dünya kamuoyuna “biz Anadolu'ya medeniyet götürüyoruz!” diye propaganda yapıyorlardı. Son zamanlarda Amerika Irak'ı işgal ederken aynı propagandayı kullanmıştır. Onlar da: “Biz Irak'a demokrasi götürüyoruz!” dediler ve geldikten sonra 3 milyondan fazla Müslümanı katlettiler, sakat, aç sefil bıraktılar, ülkeyi baştanbaşa yakıp yıktılar, yaşanamaz bir hâle soktular. Emperyalist Batının işgal mantığı hiç değişmiyor.

³⁹ *Sebilürreşad*, 25 Teşrinisani (Kasım) 1336 (1920), c.18, S.464, s.249-259; Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevıza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.155.

*“Medeniyet!” dediğin tek dişi kalmış canavar?”

mısrarı, aynı zamanda büyük ölçüde Oğuz Kağan Destanı’ndan izler taşıyor. O destanda Oğuz Kağan, Türklerin at sürülerini ve halkı yiyen, ağır bir eziyetle halkı ezen büyük ve yaman bir canavar olan gergedana karşı savaşıyor ve onu öldürerek kahraman olur.⁴⁰

Bu destan motifi, İstiklal Marşı’nda yukarıda verdiğimiz mısradaki yeni bir şekilde ele alınıp işlenmektedir. Buna göre eski Türk tarihinin kahramanı Oğuz Kağan, milletin at sürülerini yani ekonomik kaynaklarını yok eden, hatta bununla kalmayıp milleti yok eden yani soykırım uygulamak isteyen gergedan canavarının emperyalist faaliyetlerine karşı kahramanca göğüs geren bir figür idi. Millî Mücadele sürecimizde de kahraman Oğuz Kağan’ın karşılığı Türk milletidir, Kuva-yı Millîye’dir, Atatürk’tür.

Ekonomik kaynaklarımızı ele geçirmek isteyen ve bizi yok etmek isteyen gergedan canavarının karşılığı da ülkemizi işgal eden batılı devletler, itilaf devletleri, Batı emperyalizmidir. Âkif, burada bilinçli olarak bu batı emperyalizmine “**canavar**” diyor. Oğuz Kağan’ın gergedan canavarına karşılık Âkif, döneminin canavarı “medeniyet denilen tek dişi kalmış canavar”dır.

Batı emperyalizmi de Türk milletinin yer altı ve yer üstü bütün ekonomik kaynaklarına musallat olmuş bir canavardır. Oğuz Kağan zamanının ekonomik değeri at sürüsü idi, Âkif zamanının ekonomik değerleri ise madenlerimiz, limanlarımız, meyvemiz sebzemiz, işletmelerimiz; hasılı her şeyimizdir. Oğuz, Âkif’in atasıdır. Âkif, dedesi Oğuz’un asil bir torunu olduğunu göstermiştir. İkisi de kendi dönemlerinin emperyalizmine karşı savaşmışlardır.

***“Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsıca akın.
Doğacaktır sana va’ d ettiği günler Hakk’ın.
Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.”**

(Arkadaş, sakın vatanıma alçak emperyalist Batılıları uğratma, onların çiğnemelerine, işgal etmelerine izin verme, diren. İşgalcilerin, emperyalistlerin saldırılarına karşı gerekirse göğsünü siper et yani her türlü imkânı kullanarak bu hayasızca, namussuzca, alçakça akınlar, saldırılar duruncaya kadar diren. Sen Allah’a ve kendine güven. Allah’ın senin için vaad ettiği kurtuluş günleri, bak göreceksin gelecektir. Yeter ki sen inancını

⁴⁰ Muharrem Ergin, *Oğuz Kağan Destanı*, Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser Serisi, İstanbul 1970.

yitirme. Bu kurtuluş, göreceksin çok kısa zamanda olacaktır; belki yarın belki yarından da yakın zamanda gerçekleşecektir.)

Burada vatani düşman işgaline karşı sonuna kadar savunma kararlılığı imgesi vardır.

Yurt, Türkiye topraklarıdır. Bu vatan, bizim millet olarak hem maddi ihtiyaçlarımızı karşıladığımız, hem de kültürümüzü, medeniyetimizi oluşturup yaşadığımız kutsal bir topraktır. Millî varlığımızı, millî kimliğimizi, değerlerimizi, inançlarımızı, geleneklerimizi ancak kendimize ait bağımsız bir vatanımızda yaşayabilir ve yaşatabiliriz. Vatan, bizim için sadece karnımızın doyduğu bir toprak parçası değildir. Anadolu toprakları bizim Türk-İslam kültür ve medeniyetimizin yeşerdiği, serpildiği, geliştiği, yaşandığı bir yerdir. Millî kültürümüzü bir yönüyle Anadolu coğrafyası oluşturmuştur. Bu bakımdan millî kültürle vatan arasında kopmaz bir bağ vardır.

Burada **alçak** diye belirtilen kesim, ülkemizi işgal eden emperyalist batılılardır. Onlara alçak denmesinin bazı sebepleri vardır. Alçak, aşağı, soysuz, namert demektir. Buna göre emperyalist batılı devletler, haksız yere gelip üzerimize saldırmışlar, işgal ve istila zamanında namertçe kadınlarımıza, kızlarımıza, yaşlılarımıza, çocuklarımıza zulmetmişlerdir. Hem milletimizi, hem de dinî ve millî değer ve varlıklarımızı yok etmek istemişler, bu konuda her türlü tahribatı yapmışlardır. Dolayısıyla onların yaptıkları mertlik ve haklılığa dayanan şeyler değildir.

Âkif, Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği bir vaazda sömürgeci batılı devletleri şöyle nitelendiriyor:

”Uzun zamandan beri devam eden dahilî (iç), haricî (dış) muharebeler (savaşlar), bilhassa Balkan muharebesiyle şu harb-i umumî (Birinci Dünya Savaşı) bizde can bırakmadı, kan bırakmadı, para bırakmadı, hiç bir şey bırakmadı.

“Düşman ise bu kadar kuvvetli. Şerâit-i sulhiyyeyi (barış şartlarını) çâr-nâçar (mecburen) kabul edeceğiz. Bu, tıpkı silahsız bir adamın dağ başında müsella (silahlı) haydutlar tarafından kuşatılmasına benzer. İster istemez eşkiyanın emrine boyun eğecek... Pek doğru! Yalnız iki nokta var.

“Bir kere o müsella haydutlar ortalarına aldıkları biçareden parasını isteseler, üzerindeki elbisesini isteseler, ayağındaki pabucunu, başındaki külahını isteseler biz de vermesini tasvib ederdik (onaylardık). Lakin bununla kanaat etmiyorlar ki. Bîçâre (çaresiz) herifin kollarını, bacaklarını kestikten sonra:

“-Boynunu uzat! Kafanı da ver! diyorlar. Mademki teklif bu kadar ağırdır, artık bunu hiç kimse kabul edemez. İster istemez dışıyla tırnağıyla uğraşır, çabalar.”⁴¹

“Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,”

mısraında Namık Kemal’in Deli Hikmet’le müştereken yazdığı Vatan Mersiyesi’nin Deli Hikmet’e ait olan şu mısralarından etkilenmeler ve izler vardır:

“Ey vatan genç idin eyvah tükendin bittin
Bizi alçaklara, hainlere muhtaç ettin
Bunca öksüzlerini kimlere koydun gittin”⁴²

Deli Hikmet, vatanın alçaklar tarafından işgalinden duyduğu üzüntüyü dile getiriyordu. Âkif ise vatanımızın alçaklara teslim edilmemesi gerektiğini vurguluyor.

Âkif’in yukarıdaki mısraında alçakların yurdumuza neden uğratılmaması gerektiğini gösteren bir örnek olayı Hasan Basri Çantay bir yazısında şöyle anlatır:

“Düşmanın en çok hedef-i taarruzu (saldırı hedefi) namuslu, dindar, münevver (aydın) erkeklerle kadınlardır. Bunlara ikâ' ettikleri (dayandırdıkları) şenâyi' (kötü işler) pek elîmdir (elem vericidir). Geçenlerde bize verilen bir habere göre Erdek dahilinde bulunan İslâm eşrafı (önde gelen Müslümanlar) tamamen toplattırılarak Yunanlılara istinad eden (sırtını dayayan) yerli Rumlar tarafından ağızlarına "değnek"ten birer "gem" vurulmuştur.

“Bunları düşürmeksizin tıpkı köpekler gibi bağırmaları, havlamaları teklif edilmiş, değnekler düştüğü hâlde süngülenecekleri de söylenmiştir. Ağızlarından değneği düşüren bedbahtlar fi'l-hakika (gerçekte) dipçiklerle darb u cerh olunmuşlardır (dövülüp yaralanmışlardır). Yine Erdek'te on beş yaşında ..... isminde bir efendinin cebren (zorla) namusuna taarruz edilmiş (sataşılmış), zavallı çocuk bilahare (daha sonra) ölüm döşegine düşmüştür.

“Bu ve emsali (benzeri) fecâyi (facialar, trajik olaylar) yalnız garb cephesine (Batı bölgesine) mahsus değildir. Trakya'da, Adana taraflarında ve daha doğrusu çoktan beri küffarın (kâfirlerin) tahakküm (baskısı) ve esareti altında inleyen diğer bütün diyar-ı mazlûme-i İslâm'da (mazlum

⁴¹ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.153.

⁴² Önder Göçgün, *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.348.

müslümanların yaşadığı bölgelerde) dahi muhtelif eşkâlde (değişik şekillerde) el-yevm (bugün) icra ve tatbik olunmaktadır (uygulanmaktadır). Binaenaleyh (dolayısıyla) cihanın (dünyanın) her yerindeki İslâm evlatları (çocukları) tıpkı ayet-i kerîmede tasavvur buyurulduğu (anlatıldığı) gibi gece-gündüz ve feryad u istimdâd edüp (inleyip medet isteyip) durmaktadırlar.⁴³

Hayâsızca akın, emperyalist batılıların son haçlı saldırısıdır. Hayasızca yani utanmadan, namussuzca, Allah korkusu ve günahattan kaçınma duygusu olmadan yapılan bir saldırganlıktır.

*“Doğacaktır sana va'd ettiği günler Hakk'ın”

Burada Allah'tan hiçbir zaman ümit kesmeme inancı dillendirilir. Müslüman kişi, en olumsuz ve kötü şartlarda bile Allah'tan ümidini kesmez. Müslüman için imkânsız diye bir şey yoktur. Allah her şeye kadirdir. O isterse en kötü şartları bile tersine çevirebilir. Maddî sebeplere bakıp da ümit kesmemek lazımdır. Düşman sayıca, silahça çok olabilir, kat kat üstün olabilir ama bu durum onların mutlak anlamda üstün gelecekleri anlamına gelmez. Onun için yılmadan, ümidi kesmeden mücadeleye devam etmek lazımdır.

Bu mısradaki dolaylı da olsa değişik bir ifadeyle “Müminlerden özür olmaksızın oturanlar ile Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler eşit değildir. Allah mallarıyla ve canlarıyla cihad edenleri oturanlara göre derece olarak üstün kılmıştır. Tümüne güzelliği (cenneti) vaat etmiştir.” (4/95) ayetinin içeriği aktarılmıştır. Ayrıca bu mısradaki şu ayetin içeriğini de görüyoruz:

“Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden umut kesmez.” (12 / 87)

Dolayısıyla burada Allah'ın Türk milletine vaad ettiği şey, hem dünyada tam bağımsız ve bağlantısız hür bir vatan ve devlet, hem de cennettir.

Ayrıca bu mısradaki İzmir'in işgali üzerine Halide Edip'in İstanbul'da bir meydan toplantısında yaptığı bir konuşmada geçen şu cümlesinden de etkilenmeler vardır:

“Her gecenin bir sabahı vardır.”⁴⁴

⁴³ Nasuhî Dede (Hasan Basri Çantay, “Ey Müslümanlar! Esir Kardeşlerinizi Düşününüz”, *Sebilürreşad*, C.19, S.472, Mart 1921, s.31-34.

⁴⁴ Zekai Güner, *Millî Mücadele Başlarken Türk Kamuoyu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.173.

***“Bastığın yerleri “toprak!” diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.”**

(Ey Türk milleti! Her gün üzerinde gezip dolaştığın toprakları sıradan, basit, anlamsız, kuru bir toprak yığını olarak görme. Onun özelliğini ve mahiyetini iyi düşün. Bu toprakların altında atalarından binlerce kefensiz yatan şehitler vardır. Sen şehit oğlusun, atalarından mutlaka bir şehit vardır. Onları incitme, yazıktır, onların niçin şehit olduklarını düşün. Neler uğruna fedakârlık yaparak kanlarını, canlarını verdiklerini iyi düşün. Bütün dünyayı verseler bile bu cennet vatanı hiçbir şeye değişme. Zira Türkiye'mizin ayrı bir değeri ve önemi vardır.)

Burada Türkiye topraklarının şehit kanlarıyla yoğrulmuş olmasından dolayı kutsallaşması imgesi vardır.

Bu dörtlükte bir bütün olarak bu imge yerleştirilmiştir. Anadolu toprakları, kolay elde edilmiş bir vatan değildir. Türk milleti, bu topraklar uğruna binlerce evladını şehit vererek vatanlaştırmıştır. Dolayısıyla Millî Mücadele'yi idrak eden Türk evlatlarının daha önceki zamanlarda bu vatan uğruna şehit olmuş atalarını düşünerek savaşmaları gerekir. Türk milleti, emperyalist işgalcilere karşı savaşırken gözünün önüne şehit atalarını getirmeli, hep onların fedakârlıklarını düşünerek azimle, kararlılıkla savaşmalıdır.

Anadolu toprakları sıradan, maddî değeriyle ölçülebilen bir toprak değildir. Bu topraklar, ecdad kanlarıyla, İslamlık ve Türklük değerleriyle cennet vatan hâline getirilmiştir. Kefensiz yatanlar, şehitlerdir. İslam inancında şehitler kefensiz olarak oldukları gibi, üstlerindeki ile defnedilir. Buraların bizim için manevi değeri çok yüksektir. Bütün dünyalar karşılığında kolayca vazgeçilecek bir yer değildir.

Âkif, Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği bir vaazında şöyle der: "Hepiniz bilirsiniz ki buhranlar içinde çarpıp duran bu din-i mübîn (İslam) bizlere vedîatullahtır (Allah'ın bir emanetidir.) Kahraman ecdadımız (atalarımız) bu sübhanî vedîayı (yüce emaneti) sıyânet (korumak) uğruna canlarını feda etmişler. Kanlarını seller gibi akıtmışlar. Muharebe (savaş) meydanlarında şehit düşmüşler; râyet-i İslam'ı (İslam bayrağını) yerlere düşürmemişler. Mübarek naaşlarını (cesetlerini) çiğnetmişler şeriatın (İslam'ın) harîm-i pâkine (temiz namus ocağına, yuvasına) yabancı ayak bastırmamışlar. Babadan evlada, asırdan asra intikal ede ede bize kadar gelen bu emanet-i kübrâya (büyük emanete) hıyanet (ihamet etmek) kadar

zillet (alçaklık) tasavvur olunabilir mi? Yoksa bizler o muazzam ecdadın (ataların) ahfâdı (torunları) değil miyiz?"⁴⁵

Bu dörtlüğün yazılmasında Âkif'in doğrudan ya da dolaylı olarak yararlandığı, ilham aldığı kaynaklardan biri, Namık Kemal'in "Vatan Mersiyesi"nin şu aşağıdaki bendidir. Hem Âkif'in yukarıdaki dörtlüğü hem de Namık Kemal'in burada vereceğimiz bendi, içerik, söylem ve yorum birliğine sahiptir. Namık Kemal şöyle diyor:

"Vatanı aldığı günler ecdâd (atalarımız)
Geri vermek mi içindi o cihâd
Yâd edin (hatırlayın) kanlarını aşk ile yâd
Geldi toprakları da efgâne (toprakları da feryat etti)
Dâd-res yok mu diyor nâlâne"⁴⁶ (inleyerek imdat gönderen yok mu diyor)

Bu dörtlükte ayrıca şehitlik kavramının önemine kuvvetli bir vurgu vardır.

Şehadet, kişinin kutsalları adına yapılabilecek en büyük fedakârlığı gözünü kırpmadan tam bir feragat ve fedakârlık içinde ortaya koyması yiğitliğinin son aşamasıdır. Sahih, doğru, iyi, güzel ve faydalı değer yargılarının tam karşılığı olan kutsal ise, bugün sadece İslam'dır. O hâlde İslam adına ve İslam'ı yaşama ve yaşatma azim ve kararlılığında olan millet ve topluluk adına, Müslümanların mallarını, canlarını, ırzlarını, vatanlarını, devletlerini, bayraklarını yani bayrağın temsilciliğinde tam bağımsız kendi idarî tasarruflarını koruma adına ortaya konan fedakârlığın son aşamasıdır, hayattan vazgeçmektir, can vermektir ve şehitlik budur. Bu bağlamda İslam inancında ve tarihsel İslamî toplumsal değerler hiyerarşisinde şehadet büyük bir öneme sahiptir. Kutsal kitabımız *Kur'an-ı Kerim*, şehadetin ne olduğunu hem tanım hem de değerler düzeyinde net olarak ortaya koymuştur:

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler, Allah'ın lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde, Rableri katında rızıklandırılırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar. Onlar Allah'tan gelen nimet ve keremin Allah'ın müminlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesinin sevinci içindedirler." (Al-i İmran Sûresi, 169-171).

⁴⁵ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevıza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.159.

⁴⁶ Önder Göçgün, *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.344.

Bu ayette ifade edildiği üzere Allah yolunda öldürülenlere şehit denir. Allah yolu ise İslam'ın yaşanması ve yaşatılması mücadelesidir. İslam'ın hem bir inanç, hem bireysel ibadetler, hem toplumsal bir hayat nizamı, hem de milletin kültürel hayatını ören değerler sisteminden oluşan yapının genel adı Allah yoludur. Bu genel yapının bağımsız bir vatan toprağı üzerinde, bağımsız bir siyasi iradenin belirleyici ve yönlendirici olduğu idare altında Müslüman bir millet tarafından fiilen yaşatılması Allah yoludur.

Müslümanlar mallarını, canlarını, ırzlarını, namuslarını, vatanlarını, devletlerini, kültürlerini koruyarak ve geliştirerek Allah yolunu yaşatabilirler. Bu davanın yani Allah yolu davasının varlığını koruma ve yayma adına bir Müslümanın göğsünü düşmanlara ve engellere karşı siper etmesi ve bu uğurda gerekirse ölmesi şehitliktir ve böyle bir ölüm sıradan bir ölüm değildir.

Şehitlik, bilinen anlamıyla sıradan bir biyolojik ölüm değildir. Allah yolunda öterek şehit olmuş bir Müslüman, yüzeysel anlamda ölmüş sayılmaz. Cesedi, bedeni ölmüş, yani biyolojik varlığı sona ermiş olsa bile ölümüyle ortaya koyduğu iddia yani Allah yolu davası canlıdır. Savunduğu, uğruna mücadele ettiği ve yaşanıp yaşatılması adına ölümü göze aldığı dava olan Allah yolu davası ayakta kaldığı, yaşadığı ve dünyaya yayıldığı için şehit olmemiştir, ruhu, ideali, davası diridir.

Şehit, kendisi öterek Allah yolu davasını diriltten adamdır. Onun için bilakis onlar diridirler. Evrensel planda çok büyük bir dava adına en büyük yiğitlik, fedakârlık ve tam bir adanmışlık ruhuyla canını verdiği için Allah'ın en büyük nimetine, en büyük rızıklarına, mükâfatlarına kavuşacaktır. Onun için şehit, kaybeden değil kazanan adamdır. Şehit, yapılabilecek en büyük fedakârlığı yaptığı için alınabilecek en büyük mükâfatı almıştır. Dünyada ölmüştür ama ahirette sonsuza kadar diridir. Hem bireysel planda kendisi ahirette sonsuza kadar diri kalmıştır, hem de dünyada ayakta tutma kavgası verdiği cihanşümul manadaki tek hakikat davası olan Allah yolu yaşadıkça dünyada da manen, ruhen diri kalmaya devam edecektir.

Şehitlik bir tavır alıştır. Doğru bir zamanda doğru bir kararla, en büyük risk alınarak yapılması gerekeni yapmaktan kaçınmama tavrıdır. Allah'ın davası tehlikeye düştüyse, Müslümanların dini, canı, malı, ırzı, namusu, vatani, bağımsızlığı tehlikeye düştüyse bu durumda hiç hesapsız ve tam bir azim, sebat ve kararlılıkla hayatını ortaya koymak ve bunun sonucunda ölümü tatmak, sahih bir duruş ortaya koymaktır.

Böylesine kutlu bir tavır alışın simgesel manaları ve karşılıkları olacaktır. Kutlu şehitlerin arkalarından gelecek şehit adaylarında da korku, keder ve üzülmeye olmayacaktır. Bu iki kavram önemlidir. Korku, bir

Müslüman için büyük bir zaaftır. Korkarak yaşanmaz. Bir Müslüman sadece Allah'tan korkar. Çünkü korkulmaya layık olan sadece yaratıcıdır. Kişi, kendisi gibi yaratıklardan korkarsa o zaman korktuğu yaratıklara bilmeyerek tanrılık özelliği yüklemiş olur ki bu tam imanlı bir mümine yakışmaz.

İslam'ın ve Müslümanların düşmanları karşısında korku gibi bir acizlik sergilemek, Müslüman için zillettir, aşağılıktır. Böyle bir durumda korkmak, Allah'ın belirli bir süre için verdiği vücut ve ömür emanetini Allah'ın iradesine rağmen koruma kaygısıdır ki bu yaratıcının hiç hoşuna gitmeyecek bir şeydir. Allah'ın verdiği nimeti ve emaneti Allah'tan kıskanmak, kendi malı bilmek, kendisi korumaya kalkmak, nimeti veren yaratıcıya ihanettir.

Şehit, ortaya koyduğu şehadet gibi bir eylemle Allah'ın emanetine hıyanet etmediğini, Allah'ın verdiği canı yine Allah'ın istediği zaman geri verebileceğini, bu canın kendi malı olmadığını; bilakis Allah'a ait olduğunu tam bir sadakatle ortaya koymuş oluyor.

Şehidin kendisini takip edecek kardeşlerine hal duruşuyla telkin ettiği ikinci önemli bir değer de yine ayette geçtiği şekliyle üzülmemektir. Bir Müslümanın şehit olması üzülmenecek bir durum değildir. Çünkü ortada büyük bir kayıp değil kazanç vardır. Müslümanlar tarih boyunca yüce şehitleriyle dirilmiştir. Şehitlerin şehadeti, Müslümanların her anlamda dirilmesi sonucunu vermiştir. Biz hep şehadetle dirilen bir millet olmuşuzdur.

Bu bağlamda tarih boyunca Türk milleti, Haçlı saldırılarına karşı İslam'ı ve İslam dünyasını korumak adına yüzyıllarca kahramanca savaşmış, bu meseleyi Allah yolunda savaşmak olarak algılamış ve bu mücadelede gerekirse şehit olmayı kendisi için en büyük şeref bilmiştir.

Türk-İslam kültür tarihi, savaş tarihi şehitliği kutsayan, yücelten çok zengin örneklerle doludur. Biz Türk milleti olarak oğullarımızı kutsal savaşa seve seve düğünle bayramla, törenle, duayla göndeririz. Şehit anası ya da babası olmak büyük bir iftihar kaynağıdır. Şehitlerimiz, bizim en büyük millî kahramanlarımız arasında yerini alırlar ve sonraki nesillerin her bakımdan örnek aldıkları üstün nitelikli efsane öncüleri olurlar.

Türk'ün şehitlik ruhu tarih boyunca diri kalmasaydı bugün dünya tarihi başka türlü akacaktı. Girdiğimiz hemen her savaşta şehadet ruhunu diri tutan büyük Türk yiğitler ordusu, hem bütün İslam dünyasının hem de Türk milletinin Allah'tan sonra ikinci derecede güven kaynağı olmuştur. Bu bağlamda tarih boyunca Türk ordusu, Mehmetçikler yani küçük Muhammedler ordusu diye bilinir olmuştur. Kişide ve toplumda şehitlik ruhunu diri tutan temel zemin, hem İslamî hem millî şuardur.

Bir millete mensup olma ve mensup olduğu milletin hem maddi hem de manevi varlığını koruma ve geliştirme ruhu olan millî şuur diri kaldıkça o millet yok olmayacaktır. Bu durumun farkında olan İslam ve Türk düşmanı emperyalist çevreler, özellikle Tanzimat'tan beri millî şuurumuzu yok ederek kendileri karşısında savaşacak şehadet ruhuyla kuşanmış diri bir ordu kalmasını istemişler ve bu amaçla her türlü çalışmayı yapmaya devam etmişlerdir. Ancak bütün propagandalara, sinsî faaliyetlere rağmen Türk milleti, hem İslamî hem de millî şuurunu muhafaza etmiştir ve edecektir.

Bizde şehadet ruhunu diri tutmaya dönük olarak Türk edebiyatçılarının da çok büyük katkıları olmuştur. Bu bağlamda oldukça zengin bir şehadet edebiyatı birikimine sahibiz. Bu meselenin önemli temsilcilerinden biri de büyük Türk millî şairi Mehmet Âkif Ersoy'dur. Nitekim Mehmet Âkif, bu meseleyi birçok şiirinde, konuşma ve yazısında ele almıştır. Biz bazı şiirlerinden örnekler vermekle yetineceğiz.

Âkif'in en önemli şehadet konulu şiiri kuşkusuz "Çanakkale Şehitlerine" adını taşıyor. O bu şiirinde Türk tarihinin destansı olaylarının bir kesiti olan Çanakkale Savaşları karşısında duyduğu büyük heyecanı dile getirir. Türk askerinin emperyalist haçlı saldırıları karşısında ortaya koyduğu yiğitliğini, insanüstü başarılarını, azmini, dirayetini, sebatını, kararlılığını, metanetini ve zaferini konu edinir. Türk askerinin en zor şartlar altında nasıl kahramanca bir direniş gösterdiğini ve ne büyük destanlar yazdığını bu şiirinde şu mısralarla dile getirir:

"Şühedâ (şehitler) gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
 O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
 Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
 Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
 Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
 Gökten ecdâd (atalar) inerek öpse o pâk alını değer.
 Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhîdi...
 Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
 Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
 'Gömelim gel seni tarihe' desem, sığmazsın.
 Herc ü merc (allak bullak) ettiğin edvâra (devirlere) da yetmez o
 kitâb...
 Seni ancak ebediyetler (sonsuzluklar) eder istiâb (kapsar).
 'Bu, taşındır' diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
 Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
 Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ (örtü) namıyla,
 Kanayan lâhdine (mezarına) çeksem bütün ecrâmıyla (yıldızlarıyla);

Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvizenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvizeni lebrîz etsem (ağzına kadar doldursam);
Tüllenen mağribi (batıyı), akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.

Sen ki, son ehl-i salibin (Haçlıların) kırarak savletini (saldırısını),
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddin'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline (büyüklüğüne) ettin hayran...
Sen ki, İslam'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra (asırlara) gömülse taşacaksın... Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât (yönler)...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber (kabir),
Sana âgûşunu (kucağını) açmış duruyor Peygamber."⁴⁷

1915 yılındaki Çanakkale savaşlarındaki 250.000 şehit oğlu şehidimiz sayesinde ve elbette 1919-1922 yılları arasında verdiğimiz kutsal Millî İstiklal Harbimizde yine 50.000 civarındaki şehitlerimiz sayesinde Türk milleti yok olmaktan, düşmanın ayağı altında zillet içinde silinip gitmekten kurtulmuş ve yeniden dirilmiştir. Şehadetle dirilen bir millet oluşumuz o zaman bir kez daha tescillenmiştir. Hem Çanakkale hem İstiklâl Harbimizde dedelerimiz bizim adımıza en büyük fedakârlığı gösterip şehit olmasalardı, yani ölümüne savaşmasalardı, ya teslim olsalardı ya da bırakıp kaçsalardı bugün Türkiye Cumhuriyeti gibi bağımsız bir devletimiz ve kendimize ait millî bir varlığımız olmayacaktı.

Bu bakımdan Âkif'in Çanakkale Şehitlerine şiiri şehadet şuuru hissettiren ve telkin eden en etkili metinlerden biridir.

Üzerinde yaşadığımız vatan topraklarının kıymetini anlamamız için kutsal şehitlerimizi her daim hatırımızda tutmak zorundayız. Bu vatan toprakları bizim alın teriyle, parayla satın aldığımız ticari malımız değildir. Sıradan kuru bir toprak parçası da değildir. Bu vatan bize bırakılmış kutsal bir emanettir. Eğer bir sahip aranacaksa bu vatanın sahibi şehit atalarımızdır. O yüzden bu vatani şehit ecdadımızın rızası alınmadan kimseye teslim

⁴⁷ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, İnkılap ve Akak Kitabevleri, İstanbul 1977, s.425-427

edemeyiz, hiç bir yabancı güce ve onların güdümünde hareket eden vatan hainlerine, millet ve devlet düşmanlarına bir karış bile verilemez. Şehit ecdadın bize bıraktığı bu kutsal vatan emanetini korumamak en büyük ihanettir.

Mehmet Âkif'in şehitlerimiz karşısındaki ince, derin şair duyarlığı, şehitlerimizin ne kadar büyük bir tarihî değere sahip olduğu, başka şiirlerinde de ifadesini bulur. Nitekim şehitlerimiz için dikilen bir anıt karşısında şehitliğin mahiyetini ortaya koyan şu ifadeleri çok anlamlıdır:

“Şehitler Abidesi İçin

Gök kubbenin altında yatar, al kan içinde,
Ey yolcu, şu topraklar için can veren erler.
Hakk'ın bu veli kulları taş türbeye girmez;
Gufrâna (rahmete) bürünmüş, yalnız Fatıha bekler.”⁴⁸

Dinimiz, vatanımız, milletimiz, bütün değerlerimiz adına canını vermiş şehit atalarımızı hatırdan çıkarmamak, onların hatırasını diri tutmak, hem insanî hem millî bir sorumluluk görevidir. Nesilden nesle şehadet ruhunu aktarmak, bağımsız bir vatanda, bağımsız millî bir devlet halinde, bağımsız bir millet olarak var olabilmenin temel şartlarından biridir. Türk gençliği bu şuur ve ruh sayesinde kutsal savaşa seve seve gidecektir. Bu meselenin idrakinde olan Akif, bir şiirinde de Türk gencini şehadet şuuruyla kutsal savaşa şöyle yönlendiriyor:

“Cenk Şarkısı

Ey sürüden arkaya kalmış yiğit
Arkadaşın gitti haydi sen de git
Bak ne diyor cedd-i şehidin (şehit atan) işit
Haydi git evladım uğurlar ola

Haydi git evladım açıktır yolun
Zalimlere karşı bükülmez kolun
Bayrağı çek ön safa geçmiş bulun
Uğurun açık olsun uğurlar ola.

Eşle bir yerleri örten karı

⁴⁸ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, İnkılap ve Akak Kitabevleri, İstanbul 1977, s.484

Ot değil onlar dedenin saçları
Dinle şehit sesleridir rüzgârı
Haydi git evladım uğurlar ola

Haydi git evladım açıktır yolun
Zalimlere karşı bükülmez kolun
Bayrağı çek ön safa geçmiş bulun
Uğurun açık olsun uğurlar ola

Haydi levent asker uğurlar ola
Yerleri yırtan sel olup taşmalı
Dağ demeyip taş demeyip aşmalı
Sendeki coşkunuğa er şaşmalı

Kahraman askerim uğurlar ola
Haydi git evladım açıktır yolun
Zalimlere karşı bükülmez kolun
Bayrağı çek ön safa geçmiş bulun

Haydi levent asker uğurlar ola
Haydi git evladım uğurlar ola.”⁴⁹

Gerek Mehmet Âkif'in gerek diğer pek çok büyük şairimizin, edebiyatçımızın, fikir ve ilim adamımızın şehitlik konusundaki uyarıcı, bilgilendirici ve bilinçlendirici metinleri, çalışmaları bugün de Türk gençliğinin yolunu aydınlatmaya devam etmektedir.

*“Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.”

mısraının çıkış noktalarından biri, Namık Kemal'in “Bekçi Türküsü”nde yer alan şu dördlüğüdür:

“Biz bakmadan sağ u sola
Düşman girdi İstanbul'a
Vatanı sattık bir pula
Ne utanmaz köpekleriz”⁵⁰

⁴⁹ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, İnkılap ve Akak Kitabevleri, İstanbul 1977, s.552

⁵⁰ Önder Göçgün, *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.418.

Vatan topraklarını satma, ucuz pahalı demeden yabancılara verme, geçici, basit, sıradan, küçük menfaatler uğruna vatan topraklarından vazgeçme ve elden çıkarma hastalığı, özellikle Tanzimat'tan beri devam ediyor. O zaman Namık Kemal, vatanın satılamayacak kadar kutsal bir değerimiz olduğunu vurguluyordu. Vatani ucuz pahalı demeden satanları da "utanmaz köpek" olarak niteliyordu.

Mehmet Âkif de bu dörtlükten aldığı ilhamla önceden uyararak Millî Mücadeleimizde Türk milletini vatani düşmana teslim etmeyin, bize dünyaları verseler bile vatan topraklarından vazgeçmeyin, vatan topraklarını korumak uğruna her şeyinizi gerekirse feda etmekten çekinmeyin diye haykırıyordu.

Anlaşılan Namık Kemal'in şiirleri Âkif'in bilinçaltında önemli bir yere sahip ki İstiklal Marşı'nın yazarken farkında olarak veya olmayarak o etkiler ortaya çıkıyor.

Bu mısra, günümüze de bir gönderme içeriyor. Günümüzde de vatan topraklarının ne pahasına olursa olsun hiçbir şekilde yabancılara satılamayacağına vurgu yapıyor.

Âkif yukarıdaki mısrayı destekleyen şu mısraları da söylemiştir:

"Doğduğumdan beridir âşığım istiklâl

Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle".⁵¹

Bu cennet vatanın hiçbir şekilde yabancılara verilmemesi gereği ile ilgili olarak tarihimizden millî duyarlık içeren şu olaylara yer verelim.

Büyük Türk hakanı Mete, bir seferinde Çinliler karşısında zor durumda kalınca barış ister. Çinliler barış karşılığında atını isterler verir, şahsına ait her şeyi isterler hepsini verir, sonunda bunlarla yetinmeyip sınırdaki küçük bir arazi de isterler. İstedikleri bu yer, işe yaramaz, kurak, kumlu bir toprak parçasıdır. Mete buna öfkeyle ve şiddetle karşılık verip şöyle der: "Benden ne istedinizse verdim, çünkü onlar benim malımdı. Ama bu toprak benim değil, milletimindir. O toprağı korumak için savaşır, canımı veririm."⁵²

Yine bu konuyla ilgili olarak Fatih Sultan Mehmet'e dair bir hikâye var:

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u alınca Bizans imparatorunun "İstanbul fethedilecek" dedi diye hapse attığı keşişi zindandan çıkartır ve ona "İstanbul'un Türkler'in elinden çıkıp çıkmayacağını" sorar...

⁵¹ *Safahat*, s. 332.

⁵² Erol Güngör, *Tarihte Türkler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1993, s.18.

Keşiş şu cevabı verir:

- "İstanbul, Türkler'in elinden savaşıyla çıkmayacak. Lakin öyle bir zaman gelecek ki ellerindeki toprak ve gayrimenkul azalacak, İstanbul Türkler'in olmaktan çıkacak."

Keşişin söylediklerine çok üzülen Fatih Sultan Mehmet, ellerini gökyüzüne kaldırır ve:

- "İstanbul'da ellerindeki yerleri yabancılara satanlar Allah'ın gazabına uğrasın" diyerek beddua eder...⁵³

Mete'nin ve Fatih'in torunlarından büyük Milliyetçi Türk önderi II. Abdülhamit de Filistin toprağını parayla satın alıp orada İsrail Devleti kurmak isteyen Theodor Herzl'e şöyle diyecektir:

"Benim bir karış toprak vermem söz konusu olamaz. Zira istenen toprak bana ait değildir. O milletime aittir. Bu devleti kuran ve kanıyla besleyen milletime... Herhangi birisine vermek veya bizden koparılmasına razı olmaktansa yeniden kanımızla yıkamayı tercih ederiz. Benim Suriye ve Filistin'den gelen iki alayım Plevne'de son neferlerine kadar şehit oldular. Türk imparatorluk toprakları bana değil, Türk milletine aittir. Bu imparatorluğun hiçbir parçasını hiçbir kimseye veremem. Yahudiler şimdilik milyarlarını biriktirsinler. Kim bilir bir gün bu imparatorluk paylaşılırsa onlar da istediklerini belki de bir şey ödemededen elde edebilirler. Fakat ancak kadavramız paylaşılır. Canlı vücuttan parça koparılmasına müsaade edemem."

Bu sözler karşısında Herzl'in hatıralarına kaydettiği satırlar çok dikkat çekicidir: "Sultanın gerçek bir devlet adamı büyüklüğü yansıtan bu sözleri, her ne kadar o an için bütün ümitlerimi söndürse de bana tesir etti ve heyecanlandırdı."⁵⁴

Yahudiler, Filistin toprakları üzerinde bağımsız bir devlet kurmak için çok uğraştılar. Osmanlı Devleti'nin o zamanki büyük dış borçlarını ödemek ve ayrıca o kadar para vermek karşılığında Filistin topraklarından bir parça arazi istediler. Yahudilerin bu isteğine son derece öfkelenen Sultan Abdülhamit, onlara şu karşılığı vermişti:

"Şehid kanlarıyla sulanan topraklar parayla satılmaz! Defolun!"

Sultan Abdülhamit, bu olaya dair şunları söyler:

⁵³ Muzaffer Gökman, *Fatih İstanbul Kapılarında: Yabancı Gözü ile İstanbul'un Fethi*. İstanbul, 1976, s.87.

⁵⁴ Ergun Göze, *Siyonizmin Kurucusu Theodor Herzl'in Hatıraları ve Sultan Abdülhamid*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1995, s.14-15.

“... Kan beynime sıçramıştı. Düşün ki, yüzbaşı, makam-ı saltanatımızda bu iki Yahudi (Teodor Hertzel ve Emanuel Karaso), rüşvet teklifi cesaretinde bulunmuşlardı. ‘Terk edin burayı, vatan para ile satılmaz!’ diye bağırıştım. İçeri giren saray adamlarına da, her ikisini almalarını söylemişim. İşte bundan sonra, Yahudiler bana düşman oldular. Şimdi burada Selanik’te çektiklerim, Yahudilere yurt göstermeyişimin cezasıdır!..”⁵⁵

Ayrıca işgal döneminde Atina Bankası, İstanbul’daki yerli Rumlara kredi açarak Türklerin mülklerini yüksek fiyatlar teklif ederek almaları talimatını verdi.⁵⁶ Âkif, dünyaları alsan da bu cennet vatanı verme diye bunun için diyordu.

Son büyük Türk lideri Atatürk de emperyalist işgalci batılılara vatanı satmamak, çiğnetmemek, sömürge yaptırmamak için “ya istiklal ya ölüm!” parolasıyla millî bir mücadeleye girişti.

***“Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şühedâ fışkırarak, toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hüdâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.”**

(Bu cennet gibi güzel olan Türk vatanını, Türkiye’yi elde tutmak için, korumak, sahip çıkmak için bütün Türkler kendilerini seve seve feda edebilirler. Anadolu topraklarını baştanbaşa deşelezen her tarafından bu vatan için kendini feda etmiş şehitler çıkar. Allah canımı, sevdiğlerimi, neyim varsa hepsini alsın da tek beni bu dünyada vatanımdan ayrı düşürmesin.)

Burada Cennet vatanımız için mutlak bir fedakârlık inancı imgesi vardır.

Bu dörtlük, bir önceki dörtlüğü pekiştiren, destekleyen, kuvvetlendiren bir bölümdür. Her tarafı şehitlerle dolu olan bu cennet vatan için hiçbir fedakârlıktan kaçılmaz. Değerli bilinen her şey, onun için seve seve verilir. İnsanın en değerli varlığı kendi canı, sonra cananı yani sevdiği kişiler, eşi, kardeşi, anne babası, arkadaşı vs. ve mal varlığı; bunların hepsi vatanı kurtarmak, korumak uğruna seve seve verilebilecek olan değerlerdir. Vatan hiçbir şeye değışilmez. Türk’ün bağımsız, kendi değerlerini yaşadığı bir vatanı olmadıktan sonra canı, cananı, malı, mülkü ne yapsın?

⁵⁵ *Sultan Abdülhamid’in Hatıra Defteri*, hzl. İsmet Bozdağ, Pınar Yayınları, Ankara 2000, s. 86.

⁵⁶ Halil İbrahim İnal, *Millî Mücadele Tarihi*, Nokta Kitap, İstanbul 2008, s.148.

Bu dörtlükte Âkif, çok kuvvetli bir vatan sevgisini telkin ediyor. Onun bu aşırı vatan sevgisinin kaynağı, kuşkusuz “vatan sevgisi, imandandır”⁵⁷, hadis-i şerifine dayanır.

*“Şühedâ fışkırarak, toprağı sıksan, şühedâ!”

mısraı, o dönemde pek çok yazı ve konuşmanın üzerinde durduğu temel motiflerden biriydi. Yani Müslüman Türkiye toprakları şehit atalarımızın kanlarıyla boyanmış, her karış toprakta bir şehit yatmaktadır. Bu şehit atalarımızın ruhunu incitmemek, onlara layık olabilmek için bu vatanı sonuna kadar savunmalıyız, düşmana teslim etmemeliyiz. Nitekim bu görüşü dile getirenlerden biri de Hasan Basri Çantay’dı. Bir yazısında şöyle der:

“Bilmem daha hangi zamanı bekliyorsun? İslâm yurdu baştan başa iniyor. Senden bir kan, bir can, bir iman bekliyor. Ah vatan, ah vatan!... Hani Arabistan, hani efendimizin üzerinde titrediği mübarek Kâbe? Hani o Ravza-i Mutahhara (peygamberimizin kabriyle Minberin arasındaki alan)? Hani İmam-ı Azam’ın türbesi?

“Hani peygamberlerin, evliyanın, şühedânın (şehitlerin) kabirleri? Hani güzel ve tarihî Bursa? Hani Emir Sultanlar? Osmanlı ecdadının (atalarının) dünyalara sığmayan er oğlu erlerin mezarları?... İşte hep bunlar bizlere bakıyor, bizim arslanlığımızı görmek istiyor. Gökte melekler halâsımıza (kurtuluşumuza), muvaffakiyetimize (başarımıza) dualar ediyor, ruh-ı pâk-i Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem) (peygamberimizin temiz ruhu) bizden bugün için hizmet ve fedakârlık bekliyor. Düşman çarığı, çizmesi altında kalan mübarek kabirlerin sahipleri bizi cenk yerine erlik meydanına çağırıyor.”⁵⁸

***“Rûhumun senden ilâhî şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli,
Bu ezanlar ki şehâdetleri dinin temeli
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.”**

(Ey Allahım! Ruhumun senden tek isteği şudur: Camilerimizin, kutsal mekânlarımızın göğsüne kâfirlerin eli değmesin, onlar tarafından kirlenmesin, yakılıp yıkılmasın. Minarelerden günde beş kez okunan bu ezanlar ve bunların ifade ettiği gerçekler, İslam dininin temelidir. Bunlar, sonsuza kadar benim yurdumun üstünde inlemelidir.)

Burada İslamî değer ve simgelerin kâfirler tarafından aşağılanmaması ve yok edilmemesi talebi imgesi vardır.

⁵⁷ Aliyyu’l-Kâri, *El-Esrâru’l-Merfûa*, s.189-191, hadis no: 164.

⁵⁸ Nasuhî Dede (Hasan Basri Çantay,” Ey Müslümanlar! Esir Kardeşlerinizi Düşününüz”, *Sebilürreşad*, C.19, S.472, Mart 1921, s.31-34.

Millî Mücadele, bir anlamda Müslümanlık-Hıristiyanlık savaşı hâlinde cereyan etmiştir. Batılı emperyalist işgal güçleri, haçlı saldırısı ruhuyla hareket etmişler, Türkiye'deki İslamî değer ve simgeleri kimi zaman aşağılamışlar, hakaret etmişler, çiğnemişler, ayaklar altına almışlar; kimi zaman yok etmişler ve etmeye çalışmışlardır.

Daha önce Balkan savaşlarında Balkanlardaki camileri ve diğer Türk-İslam kültür varlıklarını, eserleri yakıp yıkıp yok etmişlerdi. Bugün Balkanlarda Osmanlı-İslam tarihine ait kültür ve sanat eseri, pek kalmamıştır. Millî Mücadele sürecinde de özellikle Yunanlıların İslamî kurum, değer ve simgelere saldırdığını görüyoruz. 8 Temmuz 1920'de Yunanlılar Bursa'yı işgal edince Sultan Osman'ın türbesini çiğnemişlerdi. Venizelos'un oğlunun Sultan Osman'ın türbesini aşağılayan bir fotoğrafı vardır. Bu Osmanlı tarihinin ve Türklük değerlerinin ayaklar altına alınmasıydı.

O dönemde mabetlerimizin, camilerimizin göğsüne namahremlerin yani Hristiyanların, Haçlıların, Avrupalıların pis ellerinin nasıl değdiği Hasan Basri Çantay bir yazısında şöyle anlatıyor:

“Mel'unlar (lanetliler) yalnız servet ve ismeti (masumluğu), nüfûs-ı müslimeyi (Müslüman nüfusu) ifna ve imha ile (yok etmekle) kalmayarak şimdi de yüzlerindeki nikâbı (örtüyü) atmak suretiyle doğrudan doğruya mukaddesât-ı diniyemize (dinî kutsal değerlerimize) tecavüz ediyorlar (saldırıyorlar). Bursa'da, Balıkesir'de, İzmir'de, Akhisar'da ve işgal ettikleri bütün memleketlerde cevâmi-i şerîfeyi (şerefli camileri) rezîlâne (rezil bir şekilde) tevliyet ve tahkir ile (aşağılamakla) uğraşıyorlar.

“Lafza-i celâl (Allah sözü) levhalarının söküldüğü cami duvarlarına müslümanların gözleri önünde "haç" resimleri nakş ederek (yerleştirerek) bu suretle kâfirâne (kâfircesine) emellerini meydana çıkarıyorlar. Birçok yerlerde minarelerde ehl-i İslâm'ı (müslümanları) huzurullahı (Allah'ın huzuruna), vahdete (Allah'ın birliğine) davet eden müezzinler tahkir edilmiş (aşağılanmış), dövülmüştür.

“En yüksek bir medeniyet-i İslâmiyyeyi (İslam medeniyetini) meydana getiren, cihana (dünyaya) adalet, merhamet, hamaset (yiğitlik), mertlik gibi pek kudsî (kutsal) desâtîri (ilkeleri) neşr ü talim eden (yayıp öğreten) Rasulullah efendimiz hazretlerinin "lihye-i saadet"leri (peygamberimizin sakal kılları) alınarak çiğnenmiş, bu kudsî esasları ilahî bir eda ile kucaklayan "mushaf-ı şerife" (*Kur'an*) bayrakları yırtılmış, şimdiki ensâl-i İslâm (Müslüman nesiller) gibi daima dağınık sokaklara atılmıştır.

“Balıkesir'de altı müslüman kadının cebren (zorla) çarşafı çıkartılarak çıplak çarşılarda gezdirilmiş, Behice isminde bir kadın yine cebren tanassur ettirilmiş (Hristiyanlaştırılmış), Rum kilisesinde âyin-i ruhanî icrasından (ruhanî ayin yapılmasından) sonra Yunan kumandanı muavininin (yardımcısının) kucağına çekilmiştir.”⁵⁹

O zamanın İçişleri Bakanı Fethi Bey, 29.12.1921 tarihli oturumda Yunanlıların Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki mezarını bombayla havaya uçurduklarını, Şeyh Edebalı'nın mezarı üzerindeki örtüyü parça parça ettiklerini, bu türbelerdeki ve camilerdeki *Kur'an*'ı aşığılamak için parça parça ettiklerini ve halkın yüzüne fırlattıklarını açıklamıştır.⁶⁰

“Yunanlı çapulcular, Bursa'yı işgal ettiklerinde özellikle dinî bayramlar esnasında evlerde silah aramak bahanesiyle ve halk teravîh namazlarında iken baskın yaparak namaz kılmalarını engellemişlerdir. Bayram namazı esnasında bazı yerlerde camileri ahır, süprüntü yeri yapmışlardır. Yunanlılar, işgalleri altında bulundurdıkları yerlerde müftülük ve İslam cemaati işlerine karışarak kendi emellerine alet olabilecek ehliyetsiz kişileri seçmişlerdir.”⁶¹

İstiklâl Marşı'nın yazılışından önce de sonra da bu tür olaylar ülkenin her yerinde cereyan etmiştir.

“Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli,”

mısraının kaynaklarından biri bu tür olaylardır.

Bu mısraın ilham kaynaklarından biri de Namık Kemal'in “Vatan Türküsü”nde geçen şu dördlüktür:

“Cümlemizin (hepimizin) validemizdir vatan
Herkesi lutfuyla odur besleyen
Bastı adû (düşman) göğsüne biz sağ iken
Arş yiğitler vatan imdadına”⁶²

Âkif bu dördlüğün 3. mısraından söylem, ifade ve yaklaşım aktarımı yapmaktadır.

*”Bu ezanlar ki şehâdetleri dinin temeli”

Ezan, Müslümanları ibadete, namaza çağırarak veya namaz vaktini bildirmek için müezzin tarafından cami ve minarede günde beş kez okunan tekbir, şehadet ve diğer sözlerdir. Ezan metni şöyledir:

⁵⁹ Nasuhî Dede (Hasan Basri Çantay,” Ey Müslümanlar! Esir Kardeşlerinizi Düşününüz”, *Sebilürreşad*, C.19, S.472, Mart 1921, s.31-34.

⁶⁰ *Zabıt Ceridesi*, C.15, s.238

⁶¹ www.msxslabs.org

⁶² Önder Göçgün, *Namık Kemal'in Şairliği ve Bütün Şiirleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.431

“Allâhu ekber, Allâhu ekber, Allâhu ekber, Allâhu ekber
 Eşhedü en lâ ilâhe illallah, Eşhedü en lâ ilâhe illallah
 Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah, Eşhedü enne Muhammeden
 Rasûlullah
 Hayye ale’s-salâh, Hayye ale’s-salâh
 Hayye ale’l-felâh, Hayye ale’l-felâh
 E’s-salâtü hayrun mine’n-nevm, E’s-salâtü hayrun mine’n-nevm (Bu
 ifadeler, sadece sabah ezanında vardır)
 Allâhu ekber Allâhu ekber
 Lâ ilâhe illallah”

Bu ezan metninin Türkçe karşılığı şudur:

“Allah en büyüktür, Allah en büyüktür, Allah en büyüktür, Allah en büyüktür.

Şahitlik ederim ki Allah’tan başka tanrı yoktur. Şahitlik ederim ki Allah’tan başka tanrı yoktur.

Şahitlik ederim ki Muhammed, Allah’ın elçisidir. Şahitlik ederim ki Muhammed, Allah’ın elçisidir.

Haydin namaza, haydin namaza.

Haydin kurtuluşa, haydin kurtuluşa.

Namaz, uykudan hayırlıdır. Namaz uykudan hayırlıdır. (Bu ifadeler, sadece sabah ezanında vardır)

Allah en büyüktür, Allah en büyüktür.

Allah’tan başka tanrı yoktur.”⁶³

Burada ezan, dinin temelini oluşturan bir simgedir. Bir anlamda İslam’ı temsil eden bir unsurdur. Ülkemize İslam medeniyetinin hâkim oluşunun bir belirtisi ve alametidir. Türkiye’nin semalarından bu ezan sesinin sonsuza kadar kesilmemesi gerekmektedir. Vatanımız eğer işgalcilerden kurtarılmazsa ezan sesleri susacak, çan sesleri hâkim olacaktır. Yani İslam ortadan kalkacak; onun yerine Hristiyanlık hâkim olacaktır. Dolayısıyla Millî Mücadele, bir yönüyle Hristiyanlığa karşı İslam’ı koruma savaşıdır.

⁶³ <http://namazsitesi.com/ezan.html>

Âkif, Süleymaniye Camii'nde verdiği bir vaazında şöyle demişti: "İşte Rumeli'nin hâli! Düşman galip geldi, camileri kilise yaptı, ahır yaptı. Mescit bul da namaz kıl; minare bul da ezan oku! Bununla beraber olacağı nispetle bu olmuşlar bir şey değil! Eğer biz gözümüzü açmazsak-neûzü billah (Allah korusun) İslam'ın dünyada namı (adı) bile kalmayacaktır."⁶⁴

Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği bir vaazında da ezan-çan mücadelesine şöyle değinir: "Endülüs diyarını gözünüzün önüne getirin. O, cihanın en mamur (bayındır), en medenî, en mütefennin (bilim ve teknikte gelişmiş) iklimi vaktiyle sinesinde on beş milyon Müslüman barındırırken bugün baştan başa dolaşsanız, tek bir dindaşımıza rast gelemesiniz.

"Allah'ın vahdaniyetini (birliğini) garbın âfâkına (Batının her tarafına) ikrar ettiren (kabul ve tasdik ettiren) o binlerce minarenin yerlerindeki çan kulelerinden bugün etrafa teslis velveleleri (üç tanrı gürültüleri) aksediyor (yansıyor).

"Şevketin (gücün, kuvvetin, yüceliğin), medeniyetin, irfanın (bilginin) umrânın (bayındırlığın) müntehasına (en son sınırına) varmışken birbirlerine düşerek vatanlarını üç buçuk İspanyola karşı müdafaadan (savunmaktan) aciz kalan bu zavallı dindaşlarımızdan olsun ibret alalım da İslam'ın son mültecâsı (sığınağı) olan bu güzel toprakları düşman istilası altında bırakmayalım."⁶⁵

Millî Mücadelemiz, emperyalist Batının bizim elimizden *Kur'an*'ı alma ya da bizi ondan soğutma çalışmalarına bir tepkidir. Âkif de bu dörtlükte onların bu kültür emperyalizmi bağlamındaki *Kur'an*, İslam düşmanlıklarına tepkisini en sert biçimde ortaya koymaktadır. Nitekim 1900 yılında, İngiltere Sömürgeler Bakanı Gladstone, Avam Kamarası'nda *Kur'an-ı Kerim*'i eline almış ve "Bu Kitap Müslümanların elinde oldukça, bizim onlara hâkim olmamız mümkün değildir. Ya bu Kitap'ı onların elinden almalıyız, ya da Müslümanları ondan soğutmalıyız." demiştir.⁶⁶

*** "O zaman vecd ile bin secde eder - varsa- taşım.
Her cerîhamdan ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım!"**

(O zaman yani ülkemiz, düşman işgalinden kurtulunca ben ölmüş isem ve mezar taşım da mevcutsa benim yerime şükür secdesini mezar taşım

⁶⁴ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevıza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.122.

⁶⁵ Abdülkerim Abdülkadiroğlu - Nuran A., *Mehmet Âkif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri - Mevıza ve Hutbeleri*, Ankara 1991, s.159.

⁶⁶ <http://www.resulullah.org/en-buyuk-ve-ebedi-mucize-kurandir>

yerine getirir. Ey Rabbim! Her yaramdan kanlı yaşlarım boşanıp cesedim, yerden, maddesinden sıyrılmış soyut bir ruh gibi göğe doğru fıskırır. O zaman başım yükselerek belki arşa yani en yüksek göğe değer. Yani şehitlerin bile vatanın kurtuluş sevincini yaşayacağını, bu sevinci ifade etmeye hiçbir şeyin engel olamayacağını bildiriyor. Cesetler mezarda yatıyor olsa bile ruhlar bu sevince katılacaktır.)

Burada vatanın bağımsızlığı karşısında şükür duygusunun, zafer ve bağımsızlık sevincinin mutlak anlamda ifade edilmesi imgesi vardır.

İslam'da çok istenilen bir şey elde edilince teşekkür etmek anlamında Allah'a şükür secdesi yapılır. Şair, burada en büyük isteğinin vatanın kurtulması olduğunu, bu gerçekleşirse kendisi de hayatta ise bizzat kendisi; kendisi hayatta değilse onun yerine mezar taşının Allah'a coşkun bir şekilde binlerce şükür secdesi yapacağını belirtiyor.

*Maddeden tecerrüd mazmununun aktarımı: Divan şiirinde maddeden tecerrüd (bedenden maddî değerlerin uzaklaşması, insana tamamen manevî değerlerin hâkim olması) mazmunu vardır. Mutasavvıf şair, kanlı gözyaşlarını dökerek, ciğer kanını akıtarak maddi varlığından sıyrılır, tamamen incelik, soyut, manevi bir varlık hâline gelinceye kadar maddeden tecerrüd etmeye çalışır. Mehmet Âkif, bu mazmunu yukarıdaki dörtlükte geçen mısralarında değişik bir düzlemde aktarmıştır.

*“Fıskırır rûh-ı mücerred gibi yerden na’sım;”

mısraında cesedin soyut bir ruh, hayalî bir vücut olarak mezardan kalkıp dirilmesi imgesi vardır. Bu imge, kurgulanışı, yapısı ve özellikleri bakımından Rezaizade Mahmut Ekrem'in “Yakacık'ta Akşamdan Sonra Bir Mezarlık Âlemi” şiirinde geçen buna benzer bir imgeden ilham alınarak ya da faydalanılarak üretilmiştir.

Ekrem, ölmüş ya da nerede olduğu belli olmayan bir sevdiğinden ayrılığın ıstırabıyla bir akşam vakti mezarlığa gider. Mezarlıkta derin düşüncelere dalar. Aralarında dolaştığı kabirler onda hüznü duygular uyandırır. Bu sırada gece karanlığında mezarlıkta bir vücut, bir insan cesedi hayalen mezardan kalkıp gözünün önüne dikilir. Şair, mezardan dirilmiş gibi algılanan bu hayalî ve soyut cesedi şöyle tasvir eder:

“Semtîn sükûn u zulmeti artardı dem be dem
Gûyâ çekerdi ka’rına doğru bizi adem!
Dehşetle doldu hâne-i kalbim fakat yine
Aslâ hayâl ü hâtırına gelmedi nedem
Nâ-geh teccsüm eyledi karşımda bir vücûd
Bir kahramân-ı işve .. Mehâbetli bir sanem!

Emvâc-ı nûrvârı vücûd-ı latîfini
 Örtedi nîm-süt-re-i beyzâsı ham be ham
 Müdhişti gözleri deheni lerzedâr-ı hışm
 Gîsûsu târ mâr idi ebrûları behem
 Nûr-ı nigâhı berk-i belâdan nişân idi
 Seyyâl bir alevdi lebinden çıkan sitem!
 Ref eyleyip hevâyâ tehevvrle bir elin
 Takrîb ederdi nezdime kendin kadem kadem
 Ettim kıyâm düşmek için pây-ı kahrına
 Eyvâh!.. Uçtu gitti o nûr-ı semâ-harem"⁶⁷

Metnin Günümüz Türkçesiyle Karşılığı:

“Zaman zaman semtin sessizlik ve karanlığı artardı
 Yokluk, sanki bizi derinliklerine doğru çekerdi
 Fakat yine kalp evim, dehşetle doldu
 Asla hayal ve hatırıma pişmanlık gelmedi
 Ansızın karşımda bir vücut, ceset olarak belirdi, hayalime bir insan
 cesedi göründü, sanki mezardan bir ceset doğruldu.
 Bir işve kahramanı.. Put gibi heybetli bir güzel!
 Işıktan dalgalar, şeffaf ve güzel vücudunu
 Yarısına kadar beyaz bir örtü hâlinde kıvrım kıvrım örterdi
 Gözleri dehşet saçıyordu, dudakları hışımla titremekteydi
 Saçları darmadağınık, kaşları da çatılmış idi
 Bakışının ışığı, bela şimşeginin belirtisi idi
 Dudağından çıkan sitem, sanki akıcı bir alevdi!
 Bir elini havaya öfkeyle kaldırıp
 Kendini adım adım bana doğru yaklaştırırdı
 Öfkeli ayağına kapanmak için ayağa kalktım
 Eyvâh!.. Tam o sırada göklere ait o ışık kadın hayali, uçtu gitti”

***“Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
 Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl
 Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
 Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
 Hakkıdır; Hakk'a tapan milletimin istiklâl!”**

(Ey şanlı Türk bayrağı, sen de aydınlık güneşler gibi göklerde hür bir şekilde dalgalan. Bağımsızlık ve kurtuluş için akıttığımız kanların hepsi helal olsun. Bundan sonra sonsuza kadar bayrağımızın temsilciliğindeki özgürlüğümüz, bağımsızlığımız ve Türk ırkı, perişan ve yok olmayacaktır.

⁶⁷ İ. Parlatur, N. Çetin, H. Sazyek, *Recaizade M. Ekrem Bütün Eserleri II*, MEB, İstanbul 1997, s.301-302.

Başından beri hür yaşamış bayrağının bundan sonra da hür yaşaması, onun en tabii hakkıdır. Allah'a tapan ve onun dinine inanan Türk milletinin hür ve bağımsız kalması, emperyalist Batıya sömürge ve köle olmaması onun en temel hakkıdır.)

Burada bağımsız millî devlet idealinin gerçekleşmesi talebi imgesi vardır.

Buradaki “şafak” kelimesi, marşın ilk kıtasındaki anlamının tersi bir anlamda kullanılıyor. Daha önce güneşin battığı yer ve zaman bağlamında akşam kızılığın anlamında kullanılmıştı. Burada ise sabah vakti Güneşin doğuşu esnasındaki kızılık, ortalığın gittikçe ağarması anlamında kullanılmıştır.

“Şafak” kelimesinin hem güneşin doğuşu, hem de batışı anlamları vardır. Her iki zıt anlamı da içerir. Âkif, bilinçli olarak “şafak” kelimesini şiirin başında batış, sonunda ise doğuş anlamında kullanıyor. Bunun da simgesel bir karşılığı vardır. O da batmak üzere olan Türk millî varlığının yeniden doğması ümidi ve buna olan inançtır.

Hür ve bağımsız kalma isteği kuvvetle vurgulanıyor. Atatürk de “istiklal ve hürriyet benim karakterimdir” der.

Âkif, daha önce Türk istiklali hakkında şunları söylemişti:

“Türklerin 25 asırdan beri istiklallerini muhafaza etmiş bir millet oldukları tarihen müsbet (tarih bakımından ispat edilmiş) bir hakikattir. Halbuki Avrupa’da bile mebde-i istiklali (bağımsızlığın başlangıcı) bu kadar eski zamandan başlayan bir millet yoktur. Türk için istiklalsiz hayat müstahildir (imkânsızdır). Tarih de gösteriyor ki Türk, istiklalsiz yaşayamamıştır!”⁶⁸

*”Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl”

mısraında Türk ırkını kimsenin yok edemeyeceği imgesi vardır. Bu mısra, çok önemli gerçekleri içermektedir. Mehmet Âkif, baba tarafından Arnavut ırkıdan olmasına rağmen, Arnavut ırkçılığı yapmayıp, yüksek bir Türk ırkına mensubiyet şuuruyla Batılı ırkçıların Türk ırkını yok etmek istemelerine şiddetle tepki duymuştur. Burada Âkif, bazılarının zannettiği gibi Türk ırkçılığı yapmamış; tam tersine Türk milletini yok etmek, izmihlal etmek isteyen Batılı ırkçılığa karşı masum Türk ırkını savunma tavrı ortaya koymuştur.

⁶⁸ “Manda Meselesi”, *Sebilürreşad*, 21 Ağustos 1335 / 1919, S.437-438, s.175.

İrkçılık, kendi ırkını üstün görüp başka ırkları kötülemek ve hatta yok etmeye çalışmaktır. Bu bağlamda Mehmet Âkif, Türk ırkını yüksek görüp başka ırkları aşağılamıyor, onların Türk ırkı tarafından yok edilmesini istemiyor. Tam tersine barbar batılı saldırgan ırkçılığa karşı Türk ırkını koruyor.

Millî Mücadele sürecimiz, Batılı ırkçıların, yani İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunanlı gibi kendilerini üstün ırk, Türkleri de aşağı ırk gören barbarların Türk milletini bu coğrafyada ya yok etmek, yani soykırımı tabi tutmak ya da Orta Asya'ya geri sürmek istemelerine karşı bizim var olma, var kalma mücadelemizdir. Âkif, burada Türk ırkçılığı yapmıyor. Tam tersine Batılı ırkçıların barbarca ırkçılıklarına karşı mazlum ve mağdur Türk ırkını savunma konumunda kalıyor. Millî Mücadele süreci, o dönem için son Haçlı saldırılarına karşı bir savunma, kendini koruma mücadelesidir.

Tarih boyunca Batılı ırkçılar, Türklere karşı hep ırkçılık yapmıştır. Bunu zaman zaman itiraf da etmişlerdir. Mesela Darwin 3 Temmuz 1881 tarihinde W. Graham adlı bir arkadaşına yazdığı mektubunda Türkleri “aşağılık ırk, barbar, yok edilecek toplum” olarak görmektedir. Evrim kuramının sahibi olan Charles Darwin, insanların da dahil olduğu canlıların gelişim sürecini ve hayatta kalma durumlarını hayat mücadelesine bağlamıştır.

Ona göre, tabiatta canlılar arasında hayatta kalmak için sürekli bir mücadele ve çatışma vardır. Bu mücadele ve çatışma ırklar arasında da vardır. Yüksek ırklar, aşağı ırkları yok ederek medeniyet geliştirecektir. Bu bağlamda Darwin'e göre Batılılar yüksek ırklar, Türk milleti ve diğer bazı ırklar da aşağı ırk oluyor.

Bu mücadelede aşağı ırk olan Türk ırkı da yok olacaktır. Yani adam, kafasından uydurduğu saçma sapan bir kuramla Batılı devletleri Türk milletini soykırımı uğratmaya, yani kökümüzü kurutmaya davet etmektedir. Nitekim şöyle der:

“Doğal ayıklamaya, elemeye dayalı kavganın, medeniyetin ilerleyişine sizin zannettiğinizden daha fazla fayda sağladığını ve sağlamakta olduğunu ispatlayabilirim. Düşünün ki, birkaç yüzyıl önce Avrupa, Türkler tarafından işgal edildiğinde Avrupa milletleri ne kadar büyük risk altında kalmıştı, ama artık bugün Avrupa'nın Türkler tarafından işgali bize ne kadar gülünç geliyor.

“Avrupa ırkları olarak bilinen medenî ırklar, hayat mücadelesinde Türk barbarlığına karşı galip gelmişlerdir. Dünyanın çok da uzak olmayan bir

geleceğine baktığımda, bu tür aşağı ırkların çoğunun medenîleşmiş yüksek ırklar tarafından yok edileceğini görüyorum.”⁶⁹

Darwin, bir kitabında da aşağı ırk dediği ve bizlerin de dahil olduğu milletleri insansı maymunlar olarak değerlendiriyor:

"Belki de yüzyıllar kadar sürmeyecek yakın bir gelecekte, medenî insan ırkları, vahşi ırkları yeryüzünden tamamen silecek ve onların yerine geçecek. Aynı zamanda insansı maymunlar da kuşkusuz elimine edilecekler. Böylece insan ile en yakın akrabaları arasındaki boşluk daha da genişleyecek."⁷⁰

Görüldüğü gibi Darwin, Avrupalı ırkları medenî ve yüksek ırklar, Türkleri de yok edilmesi gereken aşağı ırk olarak görüyor. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ülkemizi işgal eden bu medenî yüksek ırklar sürüsü olan İtilaf Devletleri, Türkleri en zayıf anında Anadolu’da soykırımı tabi tutarak yok etmek istediler. Mehmet Âkif, bu saldırılara karşı masum Türk ırkının yok edilemeyeceğini bütün gücüyle ve imanıyla haykırmıştır.

Darwin’in bu çok yüksek?!!!.. ve bilimsel?!!!... öğretilerinden ilham alan yüksek ırklardan birinin bir siyasetçisi, 1880-1885 yılları arasında İngiltere başbakanı olan William Ewart Gladstone, bir konuşmasında aynen Darwin gibi şöyle demiş:

“Türkler, insanlığın insan olmayan örnekleridir. Medeniyetimizin bekası için onları Asya steplerine geri sürmeli veya Anadolu’da yok etmeliyiz. Türklerin yaptıkları kötülükler yalnız bir surette ortadan kaldırılabılır: Kendileri yok olmakla.”⁷¹

⁶⁹ Francis Darwin, *The Life and Letters of Charles Darwin*, Vol. I, 1888. New York: D. Appleton and Company, s. 285-286).

Bu metnin aslı şöyledir: "I could show fight on natural selection having done and doing more for the progress of civilization than you seem inclined to admit. Remember what risk the nations of Europe ran, not so many centuries ago, of being overwhelmed by the Turks, and how ridiculous such an idea now is!

The more civilized so-called Caucasian races have beaten the Turkish hollow in the struggle for existence. Looking to the world at no very distant date, what an endless number of the lower races will have been eliminated by the higher civilized races throughout the world." (Francis Darwin, *The Life and Letters of Charles Darwin*, Vol. I, 1888. New York: D. Appleton and Company, s. 285-286).

⁷⁰ Charles Darwin, *Descent of Man (İnsanın Türeyişi)*, Chapter 6, 1871, s.94.

Bu metnin aslı şöyledir: "At some future period, not very distant as measured by centuries, the civilised races of man will almost certainly exterminate, and replace, the savage races throughout the world. At the same time the anthropomorphous apes will no doubt be exterminated. The break between man and his nearest allies will then be wider..."

⁷¹ Süleyman Kocabaş, *Hindistan Yolu ve Petrol Uğruna Yapılanlar: Türkler ve İngiltere*, 1. baskı, İstanbul, Vatan Yayınları, 1985, s.231.

Darwin, ırkçılığın, soykırımın, katliamın bilimsel kuramını hazırlamış; ırkdaşı politikacılar da uygulamaya koymaya, fiiliyata geçirmeye çalışmışlardır. Darwin'in ırkçı görüşlerini uygulamaya sokan politikacılardan biri İngiltere eski Başbakanı Winston Churchill, Savaş Bakanı olduğu sıralarda, İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne hitaben yazdığı bir mektubunda "medenî olamayan barbar kabilelere karşı zehirli gaz kullanabiliriz" telkininde bulunmuştur.⁷²

Buradaki hedefi Türk milleti idi. Nitekim Çanakkale Savaşı'nda Türk ordusuna karşı zehirli gaz kullanılmıştır. Aynı dönemin Sömürgeler Bakanı Lord Gladstone'un "Türkler maymunla insan arası medeniyet yıkıcı barbarlardır... Türkler, insanlığın insan olmayan numuneleridir" demiştir.⁷³

İngilizlerin jandarmalığını yapan Yunanlılar, Rumlar da bize saldırırken aynı duygu ve düşüncede idiler. Nitekim Yunan işgal kuvvetlerini karşılayan metropolit Hrisostomos, Yunan askerlerine şöyle seslenmiş:

"Asker evlatlarım! Elen çocukları! Bugün ata topraklarını yeniden fethetmekle İsa'nın en büyük mucizesini göstermiş oluyorsunuz. Bu uğurda ne kadar Türk kanı döküp içerseniz o kadar sevaba girmiş olacaksınız. Ben de bir bardak Türk kanı içmekle onlara karşı kin ve nefretimi yatıştırmış olacağım. Haydi buyurunuz, bütün azizler sizin arkanızda. Atalarınızın toprakları sizi bekliyor."⁷⁴

Demek ki Türk ırkını yok etmek, ya da bu olmazsa Asya steplerine geri sürmek, emperyalist Batının temel bir politikası olmuştur. Millî Mücadele sırasında bunu bütün gücüyle uygulamaya çalışmış, ama başaramamıştır. Mehmet Âkif, bu barbar batılı ırkçılara karşı Türk ırkının sonsuza kadar yok olmayacağını "Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl" mısraıyla haykırmıştır.

"Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl" mısraındaki "**izmihlâl**" kelimesiyle ilgili olarak Orhan Karaveli bir açıklama getiriyor.⁷⁵ Buna göre Âkif, bu mısradaki Ali Kemal'in bir yazıyla Kuva-yı Millîye hareketini, Millî Mücadeleyi "izmihlâl" kelimesiyle izahına şiddetle tepki koymuştur. Ali Kemal, yazısında biraz da alaycı bir ifadeyle Türk ırkının işgalciler tarafından yok edileceğini yani izmihlâl edileceğini söylemiş, Âkif de ona sert bir şekilde hayır Türk ırkı yok edilemeyecektir diye tepki göstermiştir. Dolayısıyla bu mısradaki "izmihlâl" kelimesini Âkif, Ali Kemal'in yazısından almıştır.

⁷² <http://www.turkculturanci.com/turkcu/turk-tarihi/barbarlara-karsi-zehirli-gaz/?imode>

⁷³ <http://evrimteorisi-info-darwinizm.blogspot.com.tr/2011/12/ykc-ve-bolucu-darwinist-ideolojiler.html>

⁷⁴ <http://tarihyalansoylemez.blogcu.com/tarih-yalan-soylemez-6/4281252>

⁷⁵ Orhan Karaveli, *Ali Kemal*, Doğan Kitap, İstanbul 2009, s.69-72.

Ali Kemal, 7 Ağustos 1920 günlü gazetesinde yayımlanan söz konusu başyazısında şu cümlelere yer verir:

"Dün gazetelerde okuduk; Mustafa Kemal ve 'hempaları' (arkadaşları) Eskişehir'de karargâhlarını kurmuşlar; Karabekir'ler, Kâzım'lar, Nurettin'ler, Ali Fuat'lar, Salâhattin'ler sözde kolordularının başına geçip Yunanlılara karşı büyük taarruza hazırlanıyorlarmış. Bu çılgınca teşebbüsün acı sonucu ne olacaktır, size bir kelime ile özetleyelim: İzmihlal!.. Gene İzmihlal!.. Daima izmihlal!..

Çünkü Yunanistan'ın orduları var... Cephaneleri var...

Savaş araç ve gereçleri var ve sonuçta İngiltere gibi büyük bir yardımcı var. Bütün bunlardan başka Yunan halkıyla devletin düşünce, emel ve gaye birliği var."

NAZIM ŞEKLİ: İstiklâl Marşı'nda 9 dördük ve 1 beşlik olmak üzere toplam 10 birim, 41 mısra, 257 kelime vardır. Nazım birimi dördüktür, ancak son birim beşliktir. Son birimi 5 mısradan oluşmasının sebebi, muhtemelen şiirin sonunda asıl vurguyu, etkiyi, şiirin içeriğini pekiştirmek, asıl mesajı daha belirgin şekilde vurgulamak olabilir.

Dördük nazım birimi, daha çok Türk halk edebiyatında kullanılmıştır. Bunun yanında Divan edebiyatımızda da kullanılmıştır. Şiir, son birimi ve kafiye düzeni bakımından bilinen geleneksel nazım şekillerinden birine tam olarak uymaz. Bir bakıma Âkif kendine özgü bir nazım şekli kurgulamıştır. Ancak hem içeriği, hem üslubu ve hem de mısra kümelenmesi bakımından Türk halk şiirinin destan nazım şekline benzetebiliriz.

Şiirin ilk dördüğü giriş, sonraki 8 dördük gelişme, son beşlik ise sonuç bölümünü oluşturur. Birimler arasında çok sağlam bir organik bağ vardır.

DİL: İstiklâl Marşımız, dil özellikleri bakımından yazıldığı dönemin yazı ve konuşma dili olan Türkçenin bütün zenginliğini, canlılığını, kıvraklığını ve ifade gücünü yansıtır. Şair, Türkçeye son derece hâkimdir. Millî heyecanımızı tam olarak ifadeye uygun bir Türkçe kullanılmıştır. Hareket ve dinamizmi ifade eden fiiller ve fiil cümlelerinin ağırlıkta olması, Millî Mücadele sürecimizi, savaş ortamını ve bu ortamın gereği olan hareketliliği yansıtmaya tam olarak uygundur. Genellikle cümleler, bir mısradan tamamlanmaktadır.

ÜSLÛP: İstiklâl Marşı'nda çok kuvvetli bir hitabet üslubu vardır. Şair, bütün bir Türk milletini, Millî Mücadele'yi sonuna kadar, tam bağımsız ve bağlantısız hür bir Türk devleti kuruluncaya kadar sürdürmeleri yönünde heyecanlandırmaya çalışmakta, Türk milletinin yiğitlik, kahramanlık duygularına hitap etmektedir. Coşkun üslubunda Namık Kemal'in ateşli

ifadelerinin yansımaları hissedilmektedir. Bunu da daha çok gür, tok, kesin emir ifadeleriyle, soru ve ünlemlerle sağlamaya çalışmaktadır.

Ayrıca şiirde çok kuvvetli bir telkin, yönlendirme, ikna, sorgulama, yargılama, eleştirme ve tanımlama üslubu da görülür. Sade, açık, kesin bir anlatımı ve lirik bir söylemi de yine üslubuna ait temel özellikleri arasında yer alır. Edebî sanatlar, anlam kapalılığına yol açmaz. Mesaj, herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir dil ve üslup içinde sunulmuştur.

AHENK

Vezin: Şiir, aruzun remel bahrinin en çok kullanılan:

“Fe’ilâtün (Fâ’ilâtün) / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün (Fa’lün)” vezniyle yazılmıştır.

Kafiye: Âkif, şiirinde çok güçlü ve etkili bir kafiye sistemi kurmuştur. Kafiye kelimelerinin dörtte üçünü isim ve isim soylu kelimelerden seçmiştir. Bu da kafiyenin gücünü ortaya koyar. Her dörtlüğü kendi arasında kafiyelendirmiş, son birim olan beşliğin dördüncü mısraını serbest bırakmıştır. 3. ve 9. dörtlüklerde düzenli redife yer vermiştir. Şiirin kafiye sistemi şöyledir:

aaaa – bbbb – cccc – dddd – eeee – ffff – gggg – hhhh – cccc - bbbxb

1. Kıtada: “**sancak**”, “**ocak**”, “parlayacak”, “**ancak**” kelimelerinde zengin kafiye vardır.
2. Kıtada: ”**hilâl**”, “**celâl**”, “**helâl**”, “**istiklâl**” kelimelerinde zengin kafiye bulunmaktadır.
3. Kıtada: “**yaşarım**”, “**şaşarım**”, “**aşarım**”, “**taşarım**” kelimelerinde kelime başlarındaki “-aş” harfleri tam kafiye, “-arım” eki ise rediftir. Yalnız “yaşarım” kelimesinde diğer kelimelerden farklı olarak geniş zaman eki sadece “-r” harfidir. Diğer kelimelerde ise geniş zaman eki “-ar” biçimindedir.
4. Kıtada: “**duvar**”, “**var**”, “**boğar**”, “**canavar**” kelimelerinde “-ar” harfleri tam kafiye. Ayrıca “**duvar**”, “**var**”, “**canavar**” kelimeleri arasında tunç kafiye vardır. Çünkü müstakil olan “**var**” kelimesi, “**duvar**” ve “**canavar**” kelimeleri içinde yer almaktadır. Hatta “**boğar**” kelimesindeki “-ğ” harfi, sesi itibarıyla “-v” ye yaklaştırılırsa kıtanın tamamında zengin kafiyenin uygulandığını düşünmek de mümkün olabilir.
5. Kıtada: “**sakın**”, “**akın**”, “**Hakkın**”, “**yakın**” kelimelerindeki “-kın” harflerinde tam olarak zengin kafiye görülüyor. Ancak “**Hakkın**” kelimesinde “kk” harflerini tek “k” sesi biçiminde okumak da mümkündür. Hafif bir kaydırmayla bu iki ”k” sesini tek bir “k” sesine dönüştürmek mümkün. O zaman “-akın” harfleriyle 4 seslik bir zengin kafiye yapmak mümkün hâle gelebilir. Ayrıca “**sakın**”, “**akın**”, “**yakın**” kelimeleri arasında tunç kafiye vardır.

6. Kıtada: “**tanı**”, “**yatanı**”, “**atani**”, “**vatanı**” kelimelerindeki “-**tanı**” harflerinde tunç kafiye görülüyor. Diğer yandan “**yatanı**”, “**atani**”, “**vatanı**” kelimelerindeki “-**i**” eki belirtme durum ekidir. Bunlar kendi arasında redif olur.
7. Kıtada: “**fedâ**”, “**şühedâ**”, “**Hüdâ**”, “**cüdâ**” kelimelerindeki “-**dâ**” harflerinde zengin kafiye vardır. Çünkü bu kelimeler, Arapça ve Farsça kaynaklıdır ve sonları uzun sesli harfle bitmektedir.
8. Kıtada: “**emeli**”, “**mahrem eli**”, “**temeli**”, “**inlemeli**” kelimelerinde “-**emeli**” harflerinde tunç kafiye vardır. “emeli” kelimesi, diğer kelimelerin bir parçası durumundadır. Ayrıca 2. mısradaki “eli” kelimesi diğer mısralardaki son kelimelerin bir parçasıdır ve bu durumda ikinci bir tunç kafiye ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan ilk üç mısradaki son “-i” harfi rediftir.
9. Kıtada: “**taşım**”, “**yaşım**”, “**na’şım**”, “**başım**” kelimelerindeki “-**aş**” harfleri tam kafiye, “-**ım**” harfleri ise rediftir.
10. Kıtada: “**hilâl**”, “**helâl**”, “**izmihlâl**”, “**istiklâl**” kelimelerindeki “-**lâl**” harfleri zengin kafiyedir. “Hürriyet” kelimesi serbesttir.

Görüldüğü gibi Âkif, kafiye konusunda son derece başarılıdır ve hem tam, zengin ve tunç kafiye çeşitlerini kullanabilmekte hem de bir bend içerisinde çok değişik kafiye sistemlerini iç içe kullanabilme başarısını gösterebilmektedir. Bu da onun sese ve Türkçenin bütün ifade imkânlarına olan hâkimiyetini ortaya koymaktadır.

Kaynakça:

- Adalet Ergenekon Çil, *Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklal Marşı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1989.
- Beşir Ayvazoğlu, *İstiklal Marşı Tarihi ve Anlamı*, Tercüman Yayınları İstanbul 1986.
- Hikmet Sami Türk, *İstiklal Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004.
- “Mehmet Âkif Ersoy Özel Sayısı”, *Millî Kültür Dergisi*, Aralık 1986
- M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Âkif Ersoy*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
- Mehmet Çetin, *İstiklal Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2003.
- Muhittin Nalbantoğlu, *Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı*, İstanbul 1981
- Yaşar Çağbayır, *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklal Marşı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2009.
- Zeki Sarıhan, *Vatan Türküsü İstiklâl Marşı, Tarihi ve Anlamı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.